

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalian koulutusohjelma

Sappinen Terhi & Tiusanen Jutta

VENÄLÄISTAUSTAISTEN MAAHANMUUTTAJALASTEN KERTOMAT TA-
RINAT HYVINVOINNIN KUVAAJINA

Opinnäytetyö 2013

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

SAPPINEN, TERHI

TIUSANEN, JUTTA

Venäläistaustaisten maahanmuuttajalasten kertomat tarinat
hyvinvoinnin kuvaajina

Opinnäytetyö

51 sivua + 11 liitesivua

Työn ohjaaja

Yliopettaja Minna Veistilä

Toimeksiantaja

Minna Veistilä / väitöskirjatyö

Toukokuu 2013

Avainsanat

hyvinvointi, lapsuus, maahanmuutto, sadutus, eläytymis-
menetelmä

Opinnäytetyössä selvitettiin kaksikielisten, alle 10-vuotiaiden venäläistaustaisten maahanmuuttajalasten kokemia hyvinvointia. Opinnäytetyö liittyy Minna Veistilän väitöskirjatutkimukseen *Well-being of Immigrant Families with Russian Background in Finland*, jonka tarkoituksena on saavuttaa parempi ymmärrys venäläistaustaisten maahanmuuttajaperheiden hyvinvoinnista ja siihen vaikuttavista tekijöistä sekä kehittää heidän kanssaan tehtävää työtä.

Kvalitatiivisen opinnäytetyön tutkimusmenetelminä käytettiin sadutusta ja eläytymismenetelmän sovellusta. Sadutus- ja eläytymismenetelmätarinat kerättiin kuudelta kohderyhmään kuulualta kymenlaaksolaiselta lapselta. Tarinoiden analysoinnissa käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Aineisto teemoiteltiin Susanna Helavirran *Lapsen hyvinvointitiedon tuottajina* -väitöskirjatutkimuksen tulosten mukaisesti viiteen eri teemaan. Teemoja olivat ”äiti hyvän elämän lähteenä”, ”sosiaalisten suhteiden laaja kenttä”, ”vastavuoroinen huolenpito”, ”arjen osallisuus ja osattomuus” sekä ”menestyminen ja menestymättömyys”.

Opinnäytetyön tuloksissa korostui äidin merkittävä rooli lasten arjessa. Lisäksi tuloksissa näyttäytyi vahvasti lasten monipuolinen sosiaalisten suhteiden verkosto sekä heidän osallisuuden kokemuksensa. Puolestaan vastavuoroinen huolenpito- sekä menestyminen ja menestymättömyys -teemoja ei tarinoissa ilmennyt.

Opinnäytetyön tulosten mukaan kaksikieliset, alle 10-vuotiaat venäläistaustaiset maahanmuuttajalapsen kokivat hyvinvointinsa myönteiseksi. Lapsilla todettiin olevan positiivisia tunnekokemuksia, jotka edistävät heidän kokemaansa hyvinvointia. Johtopäätökseksi saatiin myös se, että vastavuoroiseen huolenpitoon ja menestymiseen liittyvät asiat eivät korostu vielä tämän ikäisten lasten arjessa.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Services

SAPPINEN, TERHI

TIUSANEN, JUTTA

Well-being Reflected by the Stories Told by Immigrant
Children with Russian Background

Bachelor's Thesis

51 pages + 11 pages of appendices

Supervisor

Minna Veistilä, Principal Lecturer

Commissioned by

Minna Veistilä / doctoral thesis

May 2013

Keywords

welfare, childhood, immigration, storycrafting, method of
empathy-based stories

The purpose of this study was to investigate the well-being of children with Russian background under the age of ten. The work is connected to Minna Veistilä's doctoral thesis *Well-being of Immigrant Families with Russian Background in Finland*, which aims to make better understanding of different factors affecting immigrant families' well-being, and to develop cooperation between families and officials.

Storycrafting and method of empathy-based stories were used as qualitative research methods. The data was collected from six children with Russian background living in Kymenlaakso. The stories were analyzed using content analysis, and the data was categorized into five different themes defined by Susanna Helavirta's doctoral thesis *Children as producers of well-being knowledge*. The five themes were "mother as a source of good life", "scope of social relations", "mutual caregiving at home", "inclusion and exclusion of children", and "the demand for success and the threat of failure".

Mother's significant role in a child's life was highlighted in the results of the study. The results also showed that children have diverse social networks and experiences of involvement. In turn, the themes of mutual caregiving or the demand for success and the threat of failure could not be found in the stories.

The results of the study showed that bilingual immigrant children with Russian background experience their own well-being positively. Children were found to have positive emotional experiences that support their well-being. It was also concluded that the themes of mutual caregiving and the demand for success and the threat of failure were not highlighted in the lives of children of this age yet.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	LAPSET HYVINVOINTITIEDON TUOTTAJINA	8
	2.1 Äiti hyvän elämän lähteenä	8
	2.2 Sosiaalisten suhteiden laaja kenttä	9
	2.3 Vastavuoroinen huolenpito	10
	2.4 Arjen osallisuus ja osattomuus	10
	2.5 Menestyminen ja menestymättömyys	11
3	KESKEISET KÄSITTEET	12
	3.1 Hyvinvointi	12
	3.2 Lapsuus	14
	3.3 Kaksikielisyys	15
	3.4 Venäläistaustainen maahanmuuttajalapsi	15
4	TUTKIMUSONGELMA JA TUTKIMUSKYSYMYS	16
5	TUTKIMUSMENETELMÄT	17
	5.1 Laadullinen tutkimus	17
	5.2 Sadutus	19
	5.2.1 Sadutuksen hyödyt ja haasteet	20
	5.2.2 Sadutus-hetki	21
	5.3 Eläytymismenetelmä	22
	5.3.1 Eläytymismenetelmän hyödyt	23
	5.3.2 Eläytymismenetelmän sovellus	24
	5.4 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi	25
6	OPINNÄYTETYÖPROSESSI	26
7	TUTKIMUSETIIKKA	27
8	AINEISTONKERUU	30

9 TULOKSET	33
9.1 Äiti hyvän elämän lähteenä	33
9.2 Sosiaalisten suhteiden laaja kenttä	33
9.3 Vastavuoroinen huolenpito	37
9.4 Arjen osallisuus ja osattomuus	37
9.5 Menestyminen ja menestymättömyys	40
9.6 Muita teemoja hyvinvoinnista	40
10 TULOSTEN YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	41
10.1 Yhteenveto ja johtopäätökset teemoittain	42
10.2 Pohdinta	44
11 LOPUKSI	45
LÄHTEET	47
LIITTEET	
Liite 1. Tutkimustiedote (suomi)	
Liite 2. Yhteydenottokirje (suomi)	
Liite 3. Suostumuslomake (suomi)	
Liite 4. Tutkimustiedote (venäjä)	
Liite 5. Yhteydenottokirje (venäjä)	
Liite 6. Suostumuslomake (venäjä)	
Liite 7. Lasten tarinat	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme on osa Kymenlaaksossa ja Etelä-Karjalassa toteutettavaa *Empowerment of Families with Children* -hanketta, jossa pyritään kehittämään venäläistaustaisten maahanmuuttajien kanssa tehtävää perhetyötä. Hankkeeseen liittyen toteutetaan laaja kyselytutkimus kaakkoissuomalaisille venäläistaustaisille maahanmuuttajaperheille sekä haastattelututkimus sosiaalialan ammattilaisille ja lastensuojelun asiakkaana olevien venäläistaustaisten perheiden äideille. Lisäksi hankkeeseen toteutetaan maahanmuuttajalasten ja heidän perheiden hyvinvointiin liittyvä väitöskirjatutkimus. (Empowerment of Families with Children -hanke 2010.) Minna Veistilän sosiaalityön väitöskirjatutkimuksen *Well-being of Immigrant Families with Russian Background in Finland* tarkoituksena on oppia ymmärtämään paremmin venäläistaustaisten maahanmuuttajaperheiden hyvinvointia ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Tavoitteena on myös heidän kanssaan tehtävän työn kehittäminen. (Veistilä 2011,11.)

Opinnäytetyössämme sadutamme ja sovellamme eläytymismenetelmää Kymenlaaksossa asuvien kaksikielisten, alle 10-vuotiaiden venäläistaustaisten maahanmuuttajalasten kanssa. Tavoitteena on selvittää keräämiemme tarinoiden avulla lasten kokemaa hyvinvointia. Tarinat analysoimme Susanna Helavirran (2011) väitöskirjatutkimuksessa *Lapset hyvinvointitiedon tuottajina* saatujen teemojen mukaisesti. Luovutamme keräämämme aineiston myös Veistilälle käytettäväksi hänen väitöskirjatutkimukseensa. Lähtökohdan opinnäytetyöhömmme antoi käynnissä oleva Empowerment of Families with Children -hanke. Siihen liittyvä Veistilän väitöskirjatutkimus asetti opinnäytetyöllemme keskeiset linjaukset. Henkilökohtaiset tavoitteemme ja tarpeemme rajasivat opinnäytetyömme Kymenlaaksossa asuviin kaksikielisiin, venäläistaustaisiin maahanmuuttajalapsiin. Lisäksi sosionomitutkinnon ohella suorittamamme lastentarhanopettajan kelpoisuus tarkensi kohderyhmäksi alle 10-vuotiaat lapset, sillä he kuuluvat varhaiskasvatuksen piiriin. Opinnäytetyössämme haluamme tietoa juuri venäläistaustaisten maahanmuuttajalasten hyvinvoinnista. Tästä syystä tarkoituksenmukaista on se, että lapsi hallitsi myös venäjän kielen. Mielestämme tämä kuvastaa sitä, että venäläinen kulttuuri on tällöin osa hänen elämäänsä. Lasten tuli kuitenkin osata suomen kieltä siinä määrin, että he pystyivät toimimaan aineistonkeruutilanteissa suomeksi. Tämä ehto on tärkeä sekä oman osallisuutemme että sadutuksen ja eläytymismenetelmän perusluonteiden, keskinäisen yhteyden ja ymmärryksen, muodostumiseksi.

Päädyimme opinnäytetyömme aihevalintaan monesta eri syystä. Tärkein vaikuttava syy aihevalintaamme oli se, että tämä opinnäytetyö kohdistuu itsellemme läheisimpään asiakasryhmään, lapsiin. Mielenkiintomme hanketta kohtaan lisääntyi, kun kuulimme sen tekevän työtä lasten hyvinvoinnin edistämiseksi yli valtion rajojen. Halusimme mukaan näin ainutlaatuisen ja laaja-alaiseen hankkeeseen, jolla on mahdollisuus vaikuttaa asioihin yhteiskunnan tasolla. Kiinnostuimme opinnäytetyön aiheesta myös siitä syystä, että opinnäytetyön aineistonkeruuvaiheessa pääsemme tutustumaan meille suhteellisen vieraaseen kulttuuriin. Lisäksi valintaamme vaikutti se, että aiheen ajankohtaisuus tuo opinnäytetyöhömmme myönteistä haasteellisuutta.

Opinnäytetyössämme hyödynnettävien menetelmien, sadutuksen sekä eläytymismenetelmän, koemme mielenkiintoisina ja positiivisen haasteellisina menetelminä, sillä niissä eteen voi tulla ennalta-arvaamattomia tilanteita. Sadutuksen ja eläytymismenetelmän soveltamisen avulla pääsimme kuulemaan niitä lasten arvokkaita ja todenmukaisia ajatuksia ja kokemuksia, jotka ovat aiemmin saattaneet jäädä huomiotta. Nämä menetelmät antoivat mahdollisuuden tarkastella maailmaa ikään kuin lapsen näkökulmasta, jossa lapsen ajattelu on tarkastelun kohteena. Tärkeimmäksi asiaksi menetelmissä koemme sen, että lasten omat ajatukset tulevat esille muuttumattomina ja kuvaavat näin aidosti lapsen sen hetkisiä tunteita ja ajatuksia. (Ks. Karlsson 2003, 10, 110; Eskola 1997, 27.) Haluammekin opinnäytetyöllämme päästä lähemmäksi lasten maailmaa ja sitä elämää, jossa he ovat pääosassa. Koemme sadutuksen ja eläytymismenetelmän mahdollistavan tämän tavoitteemme saavuttamisen.

Maahanmuuttajiin liittyen Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on vuosina 2010–2012 toteuttanut Maamu-tutkimuksen. Tutkimuksessa selvitettiin maahanmuuttajalasten, -nuorten ja -aikuisten hyvinvointia, terveydentilaa, palvelukokemuksia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä. (Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi Suomessa 2010.) Kekki (2010) on opinnäytetyössään selvittänyt Kymenlaaksossa asuvien maahanmuuttajanuorten hyvinvointia ja elämäntapoja. Lisäksi Leri (2011) on tehnyt opinnäytetyön, jonka tavoitteena oli tukea lasten oman äidinkielen opetusta ja pysymistä päivähoitossa. Opinnäytetyö toteutettiin sadutuksena venäjänkielisten lasten kanssa. Aiemmat tutkimukset osoittavat, että erityisesti kaksikielisten, alle 10-vuotiaiden venäläistäustaisten maahanmuuttajalasten hyvinvointiin ei ole vielä paneuduttu. Tästä syystä mielestämme heidän kokemustensa ja ajatustensa julkitulo on ensiarvoisen tärkeää. Tieto on myös arvokasta siitä syystä, että venäläiset maahanmuuttajat ovat Kymenlaakson

suurin maahanmuuttajaryhmä (ks. Etelä-Kymenlaakson maahanmuutto-ohjelma 2010–2012, 10). Tutkitun tiedon vähäisyys vaikuttaa myös siihen, että meillä ei ole selkeää esioletusta siitä, millaisia tuloksia tulemme opinnäytetyössämme saamaan. Oletamme kuitenkin hyvinvointiin liittyvien asioiden olevan samankaltaisia yksilöiden taustoista huolimatta. Läheiset ihmissuhteet, kannustava elinympäristö ja riittävä elintaso ovat mielestämme tärkeitä osatekijöitä jokaisen yksilön hyvinvoinnissa.

2 LAPSET HYVINVOINTITIEDON TUOTTAJINA

Susanna Helavirran väitöskirjatutkimus *Lapset hyvinvointitiedon tuottajina* paneutui tutkimaan lasten käsityksiä hyvinvoinnin rakentumisesta sekä lasten tuottaman hyvinvointitiedon haasteita. Helavirran väitöskirjatutkimuksen tavoitteena oli saada aikaan lapsilähtöistä hyvinvointitietoa olemassa olevan aikuislähtöisen hyvinvointitiedon rinnalle. Tärkeässä osassa oli lasten osallistaminen mukaan yhteiskunnalliseen vaikuttamistyöhön ja sitä kautta päätöksentekoon. Tutkimus korosti lapsen omien kokemusten ja käsitysten merkittävää roolia. Lisäksi tutkimuksen tavoitteena oli nostattaa keskustelua ja tuottaa aiheesta tietoa sosiaalityön kentälle, esimerkiksi lastensuojeluun lasten hyvinvoinnin edistämiseksi. Tutkimuksen aineisto kerättiin lähes 700 lapselta. Aineisto sisältää 8–15-vuotiaiden lasten kysely- ja eläytymismenetelmätarinat sekä 5–11-vuotiaiden lasten haastattelut. (Helavirta 2011, 7.)

Helavirta on eritellyt väitöskirjatutkimuksessaan viisi teemaa, jotka nousivat hänen keräämästään aineistosta vahvasti esille. Nämä teemat ovat äiti hyvän elämän lähteenä, sosiaalisten suhteiden laaja kenttä, vastavuoroinen huolenpito, arjen osallisuus ja osattomuus sekä menestyminen ja menestymättömyys. (Helavirta 2011, 72.) Opinnäytetyössämme aineiston analysoinnissa käytämme yllä mainittuja Helavirran tuloksiksi saamia teemoja. Tähän teemoittelun valintaan päädyimme, koska koemme jaottelun korostavan sekä meille että lapsille tärkeitä teemoja. Lisäksi näemme jaottelun olevan selkeä ja koostuvan hyvinvointiin oleellisesti liittyvistä asioista.

2.1 Äiti hyvän elämän lähteenä

Hellstenin (1999, 253, 259, 261) mukaan äidin merkitystä lapselle ei voi korostaa liikaa. Lapsen kokemus äidistä toimii koko elämän ajan pohjana sille, miten lapsi tulee hahmottamaan itsensä ja elämänsä. Äidin ja lapsen suhde poikkeaa luonteeltaan kaikista muista ihmissuhteista ollessaan rakkauden perikuva ja sen vuoksi merkityksel-

tään sanoinkuvaamaton. Äidin rakkaus on ehdotonta rakkautta, joka on vapaa kaikista vaatimuksista.

Lapsi on tottunut raskauden ajan olemaan äidin mahassa turvassa, joten syntymän jälkeen äidin merkitys lapsen uudessa elämässä on luonnollisesti ensisijainen ja tärkeä. Äiti on se henkilö, josta lapsi on ensimmäisten elinkuukausien aikana täysin riippuvainen. (Jarasto & Sinervo 1997, 25–27; Rusanen 2011, 30.) Äidin ja vauvan välille alkaa muodostua vahva kiintymyssuhde, sillä äiti on yleensä se, joka on eniten vauvan lähellä (Laine 2005, 126). Läsnäolollaan, hoivallaan ja sylillään äiti luo lapselle luottamuksen ja turvallisuuden tunteen. Luottamussuhteella äitiin on suuri merkitys lapsen myöhempien sosiaalisten suhteiden luomiseen. (Sinkkonen 2001, 22–23.) Äiti on ratkaisevassa asemassa myös lapsen identiteetin ja omanarvontunnon muodostumisessa. Pienet lapset eivät kykene kyseenalaistamaan äitiään, eivätkä arvioimaan kriittisesti hänen antamaansa hoivaa ja huolenpitoa. Tämän vuoksi kaikki mitä äiti tekee ja millainen äiti on, on lapselle totta. Yhdessä nämä asiat muodostavat lapselle viestin siitä, millainen hän itse on. (Hellsten 1999, 256.)

2.2 Sosiaalisten suhteiden laaja kenttä

Sosiaalinen suhde määritellään usein kahden tai useamman ihmisen väliseksi, jatkuvaksi yhteydeksi (Suoninen, Pirttilä-Backman, Lahikainen & Ahokas 2010, 141). Elämänsä aikana yksilö on vuorovaikutuksessa muiden yksilöiden kanssa ja muodostaa tämän kautta monia erilaisia ja erimuotoisia sosiaalisia suhteita. Suhteita on esimerkiksi perheen, kaveri- ja työporukan, koululuokan ja harrastusjoukkueen sisällä. Näissä eri toimijoiden sosiaalisissa suhteissa yksilöllä on erilaisia rooleja ja asemia. (Laine 2005, 140, 186.) Sosiaalisten suhteiden ominaispiirteenä voidaan nähdä se, että yksilöt toimivat aina omina persooninaan, viestivät omista ajatuksistaan sekä vaikuttavat toistensa ajatuksiin, tunteisiin ja käyttäytymiseen (Suoninen ym. 2010, 141; Laine 2005, 10).

Sosiaaliset suhteet ja niiden muodostamat verkostot ovat tärkeitä niin lapselle kuin aikuisellekin (Laine 2005, 161). Perheen sanotaan olevan sosiaalisten suhteiden perusyksikkö, sillä yhteisöllisyyden perusta opitaan perheenjäsenenä toimiessa. Jo syntymästään lähtien yksilö on mukana vuorovaikutuksessa perheenjäsentensä kanssa, mutta lapsen kasvaessa perheen ensisijainen merkitys sosiaalisissa suhteissa muuttuu. (Suoninen ym. 2010, 25–26, 90.) Alle kouluikäisen lapsen sanotaan elävän sosiaalis-

ten kokeilujen aikaa, sillä tässä iässä lapsen sosiaaliset suhteet laajenevat ja perheenjäsenten lisäksi päivittäiseen kanssakäymiseen tulevat mukaan myös esimerkiksi läheiset ystävät ja satunnaiset ihmiskontaktit. Lapsen sosiaalisilla suhteilla on hyvin merkittävä vaikutus hänen minäkuvansa ja itsetuntonsa kehittymiseen. Lisäksi sosiaaliset suhteet kehittävät lapsen tunne- ja aistitaitoja, mielikuvitusta sekä fyysisiä, sosiaalisia ja kognitiivisia taitoja. (Jarasto & Sinervo 1997, 163–164; Laine 2005, 10.)

2.3 Vastavuoroinen huolenpito

Vastavuoroisessa huolenpidossa yksilö on sekä huolenpidon kohteena että sen osoittajana (Allardt 1976, 43). Vastavuoroisella huolenpidolla tarkoitetaan aikuisen ja lapsen suhteessa sitä, että he vastaavat toistensa fyysisiin, psyykkisiin ja sosiaalisiin tarpeisiin. Tällaista huolenpitoa voidaan kuvata aikuisen ja lapsen välisenä huolenpidon siiteenä, jossa molemmat osapuolet vaikuttavat toisiinsa. Vaikuttaminen tapahtuu kielellisten ja ei-kielellisten signaalien avulla. (Sinkkonen 2001, 124.)

Vastavuoroisessa huolenpidossa aikuisen tehtävänä on ohjata lasta muistuttaen häntä oikeanlaiseen ja haluttuun käyttäytymiseen. Molemmat osapuolet, aikuinen sekä lapsi, tekevät toisiaan kohtaan aloitteita. Lisäksi heillä on odotuksia toisensa toimintaa ja käyttäytymistä kohtaan. Vastavuoroisesta huolenpidosuhteesta puhuttaessa ei kuitenkaan tarkoiteta sitä, että aikuisella ja lapsella olisi yhtä paljon valtaa ja vastuuta suhteessa. Aikuisen tehtävä on toimia suhteen ylläpitäjänä ja huomioida lapsen tarpeita. Lapsi tarvitsee kehityksensä tueksi vastavuoroisuuteen kykenevän aikuisen, joka on aina lapsen käytettävissä ja saatavilla. (Rusanen 2011, 78–80; Sinkkonen 2001, 124.)

2.4 Arjen osallisuus ja osattomuus

Osallisuutta määritellään kirjallisuudessa hyvin monin eri tavoin. Orasen (2008, 7, 9, 14) mukaan osallisuus on yhteisöön liittymistä sekä siihen kuulumista ja vaikuttamista. Se edellyttää yksilön aktiivista mukaan tulemistä sekä yhteisöltä hänen huomioidaan. Osallisuus konkretisoituu osallistumiseen sekä mahdollisuuksiin saada tietoa ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin, kun taas osattomuus näyttäytyy päinvastoin. Osallisena oleminen kehittää yksilön identiteettiä sekä antaa mahdollisuuden ymmärtää laajemmin omaa olemista ja kuulumista. Tunne osallisuudesta on yksi perusedellytys yksilön kasvulle ja kehitykselle. Osallisuuden tärkein hyöty lapselle on tunne siitä, että hänet huomioidaan, hänen mielipiteitään ja ajatuksiaan pidetään arvokkaina sekä

hänellä on mahdollisuus vaikuttaa asioihin. Nämä kokemukset viestittävät lapselle, että hän on merkityksellinen yksilö. (Mäkijärvi 2008, 22.)

Toisena lähtökohtana osallisuuden määritelmälle toimii Arnsteinin (1969) osallistumisen käsite, jossa päätöksenteossa sivuun jääneet toimijat otetaan mukaan määrittelemään toiminnan sisältöjä ja tavoitteita. Tämä määritelmä on nähty pohjana nykypäivän osallisuuden määritelmille. Suomessa Horellin (1994) mukainen määritelmä on syntynyt hänen tutkiessaan lasten mukanaoloa yhdyskuntasuunnittelussa. Horellin mukaan todellinen osallisuus syntyy, kun lapset otetaan huomioon ja he saavat yhteistyössä aikuisten kanssa suunnitella asioita. Suomessa vallitsee kuitenkin Horellin sanojen mukaan osattomuuden kulttuuri, jossa lapset vain sopeutuvat vallitseviin, aikuisten yksin tekemiin päätöksiin ja suunnitelmiin. (Alanko 2010, 57.)

Osallisuutta kuvataan myös porrasmallina, jossa osallisuus lisääntyy ylöspäin mentäessä. Ydinajatuksena on se, että mitä enemmän lapsilla on valtaa vaikuttaa päätöksiin, sitä enemmän he kokevat osallisuutta. Ensimmäisellä askelmalla lasta kuunnellaan ja toisella häntä kannustetaan mielipiteiden ilmaisuun. Kolmannella portaalla otetaan huomioon lasten näkemykset ja neljännellä lapsi on jo mukana päätöksenteossa. Ylimmällä portaalla lapsella on valtaa ja vastuuta yhteisissä arjen asioissa. (Oranen 2008, 9–10.)

2.5 Menestyminen ja menestymättömyys

Sihvolan (2002, 32–33) mukaan menestyminen tarkoittaa onnea ja onnistumista, kun taas menestymättömyys rinnastetaan usein epäonnistumisiin. Jokaisella ihmisellä nähdään olevan tarve ja halua menestyä elämässään. Menestymisen olennaisina edellytyksinä nähdään vilpittömyys, lahjomattomuus, vaatimattomuus, ystävällisyys, viisaus ja ihmisrakkaus. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot mainitaan myös oleellisesti menestykseen vaikuttaviksi tekijöiksi (Keltikangas-Järvinen 2012, 9). Lapsille on ensiarvoisen tärkeää, että heidän oppimisistaan ja aikaansaannoksistaan ollaan kiinnostuneita ja heitä kehdetaan tilanteen tullen. Aikuisen antama myönteinen palaute lapsen onnistumisista vaikuttaa merkittävästi hänen itsetunnon ja itseluottamuksen kehittymiseen. Onnistumisen kokemusten ja menestymisen kautta lapselle muodostuu käsitys omasta, osaavasta itsestään. (Mäkijärvi 2008, 41, 44.)

Menestyneimmät ihmiset elävät tasapainossa, jolloin kaikki menestystekijät ovat sopu-
soinnussa eikä mikään yksittäinen menestyksen osa-alue jätä toista varjoonsa. Me-
nenestyksen osa-alueita ovat taloudellisen menestyksen ohella myös muun muassa sosi-
aalinen ja terveydellinen menestys. Sosiaalinen menestys nähdään yhtä tavoiteltavana
asiana, kuin taloudellinenkin menestys, sillä se haastaa ihmiset tuottamaan itselleen
jotain kestäväää. Sosiaalinen menestys näkyy ihmiselle hyvistä ihmissuhteista kerty-
neenä sosiaalisena pääomana. Sosiaalisen pääoman voidaan sanoa olevan rakkauden
pääomaa, jossa tuotos on aineetonta ja näkymätöntä. Terveydellinen menestys puoles-
taan tarkoittaa oman terveyden arvostamista, joka näkyy muun muassa tahtona hoitaa
itseään. (Sihvola 2002, 36–37.)

3 KESKEISET KÄSITTEET

Valitsimme opinnäytetyöhömmme keskeisiksi, avattaviksi käsitteiksi hyvinvoinnin, lap-
suuden ja kaksikielisyyden. Edellä mainittujen lisäksi halusimme avata myös käsitettä
venäläistaustainen maahanmuuttajalapsi. Opinnäytetyössämme oleellisin ja vaikutta-
vin käsite *hyvinvointi* on koko työmme lähtökohta. Muut avattavat käsitteemme tuke-
vat ja tarkentavat hyvinvoinnin käsitettä opinnäytetyössämme. Edellä mainitut käsit-
teet ovat koko opinnäytetyömme ydin ja niiden tunteminen on työmme ymmärtämi-
seksi ensiarvoisen tärkeää. Keskeisten käsitteiden avaaminen antaa yleiskuvauksen
opinnäytetyömme aihepiiristä sekä esittelee opinnäytetyömme sisältöä ja auttaa näin
lukijaa pääsemään sisälle opinnäytetyöhömmme.

Hyvinvointi-käsitteen keskeinen rooli opinnäytetyössämme vaikutti sen valintaan
avattavaksi käsitteeksi. Hyvinvointi on opinnäytetyössämme merkittävä tekijä, jonka
ympäriille koko työmme rakentuu. Keskeisenä käsitteenä halusimme avata myös lap-
suuden ja kaksikielisyyden, sillä perehdymme nimenomaan kaksikielisten lasten hy-
vinvointiin. Käsitteen venäläistaustainen maahanmuuttajalapsi päädyimme avaamaan
siitä syystä, että työmme kohderyhmänä ovat juuri venäläistaustaiset maahanmuuttaja-
lapset.

3.1 Hyvinvointi

Hyvinvointi on vaikeasti määriteltävä käsite, jonka tutkimisessa on omat haasteensa.
Yksi vaikuttavimmista haasteista on se, että hyvinvoinnilla tarkoitetaan hyvin monen-
laisia asioita, kuten elinoloja, terveyttä, toimintakykyä, yksilön sitoutumista yhteis-

kuntaan sekä hänen motivaatiotaan toimia yhteisöissä. Hyvinvointi määräytyy resursien lisäksi myös yksilön oman tarvekäsityksen perusteella. Tarpeiden saavuttamisella on suora yhteys hyvinvointiin, kun taas tarpeiden saavuttamattomuus ennustaa huonoja olosuhteita ja pahoinvointia. Hyvinvoinnista puhuttaessa erityisen tärkeää on huomioida yksilön oma kokemus elämän turvallisuudesta ja mielekkyydestä. Hyvinvointi kulkee ihmisen mukana läpi elämän, mutta sen ylläpitämistä ei voida taata millään erityistoimilla. Hyvinvointi on siis suhteellisen pysyvä tila, joka voi kuitenkin joissain tilanteissa muuttua. Tässä tapauksessa aletaan pohtia syitä ja tekijöitä muutoksen aikaansaajina. Hyvinvoinnin kokemuksiin vaikuttavat jatkuvasti sekä ulkoiset että sisäiset tekijät. (Allardt 1976, 9, 32–33; Suoninen ym. 2010, 291–292, 294.)

Termi hyvinvointi on läsnä myös silloin, kun puhutaan onnesta ja onnellisuudesta, sillä hyvinvointi on yksi onnellisuuden osatekijä (ks. Suoninen ym. 2010, 291; Airaksinen 2006, 144). Yksilön sisäiset tekijät ovat vahvasti yhteydessä onnellisuuteen ja sitä kautta hyvinvointiin (Ojanen 2009, 32). Hyvinvoinnin ja onnellisuuden välistä eroa on pohdittu paljon, ja eroavaisuudeksi on havaittu lähinnä se, että hyvinvointia tutkitaan havainnoimalla todellisia olosuhteita ja ihmissuhteita, kun taas onnellisuutta tutkitaan selvittämällä yksilön asenteita ja koettuja tunteita (ks. Allardt 1976, 35). Onnellisuus tarkoittaa sitä, että ihmisellä ei ole sillä hetkellä mitään tarvetta poistua siitä tilanteesta, missä hän on. Onnellisuus on kuitenkin muutakin kuin yksilön sisältä tuleva tunne. Se rakentuu elämänoloista, käytettävissä olevista välineistä ja mahdollisuuksista. (Airaksinen 2006, 97.)

Suomessa hyvinvointiteoriaa, yhteiskunnallisia rakenteita sekä sosiaalista toimintaa on tutkinut sosiologi Erik Allardt. Hänen määrittelemä hyvinvoinnin jaottelu on ollut vahvasti mukana suomalaisen hyvinvointikäsitteen tutkimuksessa. Allardt ja hänen käsitteidensä merkitys ei ole kuitenkaan vakiinnuttanut paikkaansa kansainvälisessä hyvinvointitutkimuksessa. Allardt mukaan hyvinvointi koostuu elintasosta eli *having*, yhteisyyssuhteista eli *loving* sekä itsensä toteuttamisen muodoista eli *being*. Nämä käsitteet jakautuvat edelleen osatekijöihin, kuten elintaso muun muassa tuloihin ja asumiseen, yhteisyyssuhteet perhe- ja ystävyys-suhteisiin sekä itsensä toteuttamisen muodot mielenkiintoiseen vapaa-ajan toimintaan. (Saari 2011, 43–44; Simpura & Uusitalo 2011, 115; Allardt 1976, 50.) Valitsimme opinnäytetyömme käsitelmäärittelyyn hyvinvoinnin näkökulmaksi Erik Allardt'n hyvinvointiteorian, koska sillä on keskeinen asema suomalaisessa hyvinvointitutkimuksessa. Toinen syy valintaamme oli se,

että koimme tämän teorian antavan kokonaiskuvan hyvinvoinnista, ottaen huomioon oleellisesti hyvinvointiin vaikuttavia osa-alueita. Mielestämme Allardtin kolmijako having, loving, being ja sen jakautuminen pienempiin osatekijöihin mahdollistaa hyvinvoinnin yksityiskohtaisemman tarkastelun.

Juho Saaren (2011, 44–50) mukaan Allardtin lisäksi kaksi keskeistä hyvinvoinnin tutkijaa ovat suomalainen sosiologi Olavi Riihinen sekä intialainen Nobel-palkittu Amartya Sen. Olavi Riihisen mukaan hyvinvointi koostuu resurssi- ja onnellisuusperustaisesta hyvinvoinnista sekä tarpeista ja haluista. Lisäksi Riihinen näkee, että nämä hyvinvoinnin osatekijät ovat yhteydessä ja vaikuttavat toisiinsa muodostaen kokonaisuuden. Sen puolestaan kehitti toimintakykyteorian, koska hänen mukaansa entiset hyvinvoinnin lähestymistavat eivät ottaneet huomioon hyvinvoinnin oleellista tekijää, ihmisen toimintakykyä. Tässä teoriassa keskiössä on siis ihmisen kyky toimia. Nostimme käsitelmäärittelyihin esille myös Riihisen ja Senin ajatuksia hyvinvoinnista, sillä ne ovat osittain yhteydessä Allardtin näkemyksiin, tuoden kuitenkin myös uudenlaisen näkökannan hyvinvoinnin tarkasteluun.

3.2 Lapsuus

Lapsuus on yhteiskunnallisesti määräytynyt aika yksilön syntymästä eteenpäin. Elämänkaaren ensimmäinen ajanjakso jaetaan tavallisesti kahteen eri ikäkauteen, joiden kasvu- ja kehitystehtävät eroavat toisistaan. Varhaislapsuus käsittää ikäkaudet kolmesta kuuteen vuoteen. Tätä seuraa lapsuus, joka käsittää ikävuodet kuudesta kahteentoista vuoteen. Lapsuudessa yksilö kasvaa, kehittyy, muuttuu ja oppii uusia asioita nopeaan tahtiin. Lapsi kehittyy jokaisella osa-alueella niin fyysisesti, psyykkisesti, sosiaalisesti, kognitiivisesti kuin psykososiaalisestikin. Voidaankin sanoa, että missään muussa elämänvaiheessa uusien asioiden ja taitojen oppiminen ei ole näin laaja-alaista ja vilkasta kuin lapsuudessa. (Alanen & Bardy 1990, 9; Arajärvi 1988, 17; Laine 2005, 93–94.)

Aluksi yksilö on täysin riippuvainen toisten hoidosta ja huolenpidosta. Kasvaessaan yksilö oppii erilaisia taitoja omassa tahdissaan ja hänelle ominaisella tavallaan. Lapsen kasvaessa ja kehittyessä myös tulevaisuuden näkymät ja sen suunnittelu nousevat usein väistämättä merkittävään asemaan. Lapsuus tulisi nähdä ainutlaatuisena vaiheena yksilön elämässä, eikä vain välivaiheena syntymästä aikuisuuteen. Jokaisen yksilön lapsuus on merkittävää aikaa myöhemmälle elämälle ja siksi oleellista aikaa yksilölle

itselleen. Vaikka lapsuus on suhteellisen lyhyt ajanjakso ihmisen elämänsä aikana, sen merkitys yksilöllisenä kehitysvaiheena on sitäkin suurempi. Jokaisella päivällä, kuu- kaudella ja vuodella on oma tehtävänsä, eikä niitä tule vähätellä ja sivuuttaa. (Alanen & Bardy 1990, 9; Jarasto & Sinervo 1997, 15.)

3.3 Kaksikielisyys

Kaksikielisyydellä tarkoitetaan sitä, että ihminen puhuu aktiivisesti, ymmärtää ja ajat- telee kahdella kielellä, kyeten automaattisesti vaihtamaan kielen toiseen. Kaksikieli- nen yksilö on omaksunut ja oppinut kaksi kieltä kasvu- tai asuinympäristössään ja käyttää niitä päivittäin. Kaksikielisyteen vaikuttaa vahvasti se, kuinka hyvin kielet osataan, missä tilanteessa niitä käytetään tai mistä ne on opittu. Yksi perusolettamus on kuitenkin, että lapsen tulee osata ensin yksi kieli, minkä jälkeen hän voi omaksua toisen kielen. (Hassinen 2005, 9; Leiwo 1989, 150–151.)

Kaksikielisyys nähdään kielen kehityksen erityistapauksena. Toisissa tilanteissa tai toiselle lapselle kaksikielisyys on hyödyksi, mutta toisinaan se voi haitata lapsen pu- heen kehitystä ja kielen omaksumista. Vaaroina on, että lapsi oppii vain toisen kielen hyvin tai ettei lapsi opi puhumaan kumpaakaan kieltä sujuvasti. (Ks. Leiwo 1989, 150,152–153.) Etu kahden kielen osaaminen on silloin, kun se saavutetaan suotuisissa oloissa ja yksilö pärjää kummallakin kielellä arkielämässään. Perheen sisällä lapsen oman äidinkielen omaksuminen edesauttaa oman kulttuurin säilymistä. Tästä syystä ensisijainen vastuu äidinkielen säilyttämisestä onkin lapsen perheellä. Arvostamalla ja tukemalla lapsen omaa äidinkieltä lapsi todennäköisesti oppii myös toisen kielen no- peammin ja helpommin. Kaksikielisyys ansioista lapsen kielellisen ajattelun pohjal- la on mahdollisuus laajentua, moninaistua ja vakaantua. Tämä hyödyttää ja tukee lasta hänen arkielämässään. (Halme 2011, 87; Leiwo 1989, 150, 152–153; Hassinen 2005, 9, 17–18.)

3.4 Venäläistaustainen maahanmuuttajalapsi

Suomen suurin maahanmuuttajaryhmä ovat Venäjältä ja entisen Neuvostoliiton alueel- ta tulleet henkilöt. Tilastojen mukaan vuoden 2011 lopussa heitä asui Suomessa 67 127 henkilöä. Tämä tarkoittaa 26 % kaikista Suomen maahanmuuttajista. (Suomen väestöstä ulkomaista syntyperää olevia 4,8 prosenttia 2012.) Vuonna 2012 Suomessa asui puolestaan 6665 alle 10-vuotiasta venäläistaustaista maahanmuuttajalasta (Tilas-

tokeskus: Kieli iän ja sukupuolen mukaan maakunnittain 1990–2012.) Korkeat maahanmuuttoluvut vaikuttavatkin siihen, että venäjän kieli on Suomen yleisin vieras kieli (Jasinskaja-Lahti 2007, 46).

Maahanmuuttovirasto määrittelee maahanmuuttajaksi henkilön, joka on muuttanut maasta toiseen. Tämä määritelmä on yleiskäsite kaikille eri syiden takia maahan muuttaneille henkilöille. (Halme 2011, 86.) Yleisimmät syyt Suomeen tulemiseen ovat paluumuutto, pakolaisuus ja turvapaikan hakeminen, työt, avioituminen ja muut perhesyyt (Jasinskaja-Lahti, Liebkind & Vesala 2002, 17). Maahanmuuttajalapsella puolestaan tarkoitetaan sekä perheensä mukana Suomeen muuttanutta että Suomessa syntynyttä maahanmuuttajavanhempien lasta (Halme 2011, 86). Käsitettä venäläinen käytetään määrittämään tiettyä ryhmää, jolla on tiettyjä kulttuurisia ominaisuuksia, kuten esimerkiksi kieli sekä fyysisiä ominaisuuksia, kuten ulkonäkö (Puuronen 2011, 71).

Suomen perustuslaki määrittelee ihmisen oikeuden omaan äidinkieleensä sekä sen kehittämiseen ja ylläpitämiseen. Tähän perustaen jokaisen maahanmuuttajalapsen tulee saada kasvaa monikulttuurisessa ympäristössä sekä omaan että suomalaiseen kulttuuriin. (Halme 2011, 86.) Venäläistäustaiset maahanmuuttajat pitävät tiivistä yhteyttä entiseen kotimaahansa. Olennaisina vaikuttavina tekijöinä tähän ovat niin maantieteellinen sijainti kuin läheiset ystävyys- ja sukulaisuussuhteet. Perheeseen liittyvät arvot sekä tavat ymmärtää sukupolvien ja sukupuolten välistä työnjakoa ovatkin venäläisten maahanmuuttajien ja Suomen kantaväestön suurimmat erottelevat tekijät. (Jasinskaja-Lahti 2007, 56–57.) Oman kulttuuri-identiteetin ja kielen säilyttäminen on tärkeää, sillä ne ovat ainoa mahdollisuus oman identiteetin säilymiseen. Maahanmuuttajat nähdäänkin oman kulttuurinsa edustajina, vaikka heidän olosuhteensa olisivat muuttuneet. (Hassinen 2005, 52; Ikäläinen, Martiskainen & Törrönen 2003, 17.)

4 TUTKIMUSONGELMA JA TUTKIMUSKYSYMYS

Tutkimusongelma on yleensä jokin asia, pulma tai kysymys, joka halutaan selvittää tutkimuksen avulla (Vilka 2005, 184). Ongelman ratkaisemisella saavutetaan yleensä tutkittavan asian parantaminen. Asian parantamisella puolestaan voidaan kehittää yhteiskuntaa ja viedä sitä eteenpäin. Tutkimusongelma ratkeaa oikein asetetuilla tutkimuskysymyksillä, joita voi olla yksi tai useampia. Tutkimuskysymykset avaavat asian tai ilmiön, selvittävät mitä ja millaisia rakenteita se pitää sisällään, miten rakenteet vaikuttavat toisiinsa sekä missä suhteessa ne ovat ilmiöön tai asiaan. Tämän vuoksi

tutkimuskysymysten muoto vaikuttaa saataviin vastauksiin ja ratkaisuihin. (Kananen 2010, 18–19.)

Nykyajan yhteiskunta luo mielestämme uudenlaisia haasteita niin lasten ja perheiden hyvinvointia tukeville palveluille kuin heidän kanssaan työskenteleville työntekijöille. Lisääntyvä maahanmuutto vaatii työntekijöiltä entistä enemmän valmiuksia kohdata erilainen kulttuuri ja ottaa se huomioon työssään. Koemme Kymenlaakson läheisen sijainnin Venäjään luovan haasteen alueelle konkreettiseksi. Näemme yhdeksi suurimmista ongelmista tiedonpuutteen venäläistaustaisten maahanmuuttajalasten hyvinvoinnista. Tämän suuren maahanmuuttajaryhmän elinolojen parantamiseksi vaaditaan uutta tietoa asiasta. Näistä syistä opinnäytetyömme vastaakin kysymykseen: Millaiseksi kaksikieliset, alle 10-vuotiaat venäläistaustaiset maahanmuuttajalapset kuvaavat hyvinvointia?

5 TUTKIMUSMENETELMÄT

Yksinkertainen tutkimusmenetelmien jaottelu on jakaa tutkimukset joko laadullisiksi tai määrällisiksi. Määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus käsittelee lukuja ja niiden välisiä suhteita, kun puolestaan laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus on kaikkea muuta tutkimusta, mikä ei kuulu määrälliseen tutkimukseen. (Kananen 2010, 36–37.) Selkein ero laadullisen ja määrällisen tutkimuksen välillä on se, että laadullisessa tutkimuksessa ei käytetä numeroita, vaan kohteena ovat ei-numeraaliset asiat. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään yleensä muun muassa osallistuvaa havainnointia, päiväkirjoja, piirustuksia, kirjoitelmia, kulttuurien tuotteita, elämänkertoja tai teemahaastattelua, koska niitä ei ole mahdollista tai tarpeellista muuttaa numeeriseen muotoon. Lisäksi laadullisen tutkimuksen aineiston kerääminen, käsittely ja analyysi nivoutuvat toisiinsa, eivätkä erotu niin selkeästi toisistaan kuten määrällisessä tutkimuksessa. (Uusitalo 1991, 80.) Laadullinen tutkimus on kaiken tutkimuksen lähtökohta, sillä se auttaa ymmärtämään ilmiötä ja sitä, mistä on kyse. Vasta tämän ilmiön ymmärtämisen jälkeen voidaan käyttää määrällistä tutkimusta. (Kananen 2010, 37.)

5.1 Laadullinen tutkimus

Teemme opinnäytetyömme laadullisesti, sillä opinnäytetyömme perustuu lasten kokemuksiin hyvinvoinnistaan. Tällöin lähtökohtana työssämme on siis todellinen elämä ja sen kuvaaminen mahdollisimman laajasti ja todenmukaisesti. Aineistonkeruuvai-

heessa hyödynnämme lapsia ja heidän tarinoitaan, jolloin lapset toimivat tiedonkeruun välineinämme. Yksilön käyttö aineistonkeruun välineenä onkin yksi laadullisen tutkimuksen perusmenetelmistä. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan sellaisia aineistonkeruumenetelmiä, joissa tutkittavien omat mielipiteet ja näkemykset asioista pääsevät esille. (Ks. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 152, 155.)

Laadullisen tutkimuksen määrittely on haasteellista, koska sillä ei ole omaa teoriaa eikä omia metodeja. Kun ollaan kiinnostuneita yksityiskohtaisista rakenteista ja tietyistä toimijoista, on kyse laadullisesta tutkimuksesta. (Metsämuuronen 2001, 9, 14.) Laadullinen tutkimus alkaa tutkimusongelmasta ja sen määrittämisestä. Tämän jälkeen tutkimuskysymyksiin haetaan vastausta kerätyllä aineistolla. Näin ollen laadullinen tutkimus noudattaa yleistä tutkimuksen prosessikaaviota. Tutkimusprosessin vaiheet voidaan myös nimetä tutkimuksen suunnittelu-, tiedonkeruu-, analyysi- ja tulkintavaiheiksi. (Kananen 2010, 36.) Laadullinen tutkimus on nimensä mukaisesti tutkimusta, jossa tutkimusaineisto on verbaalista eli sanallista, suullista tai kirjoitettua. Laadullisuus määrää, että aineistossa tulee olla esillä tutkimusongelman olennaiset piirteet, jotta aineisto on teoreettisesti edustava. (Uusitalo 1991, 79.) Tutkimus järjestetään aina yksilöille mahdollisimman luonnollisissa tilanteissa (Metsämuuronen 2001, 14). Tavoitteena laadullisella tutkimuksella onkin yksilön kuvaamat kokemukset todellisina tilanteina. Näiden kuvausten ajatellaan kertovan yksilölle tärkeistä asioista ja merkityksellisistä näkemyksistä. Laadullinen tutkimus ei etsi totuutta, vaan siinä syvennytään esimerkiksi yksilön toimintaan ja siihen osaan, joka on tavallisen vuorovaikutuksen ulottumattomissa. Ihmisten kuvaamien ajatusten ja kokemusten avulla voidaan tehdä tulkintoja eli koettaa ratkaista tilanteen todellisuutta. (Vilka 2005, 97–98.)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkittava kohde ja tutkija ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Tutkimuksen kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tutkimus perustuu induktiiviseen prosessiin, joka etenee yksityisestä yleiseen ja on kiinnostunut samanaikaisesti vaikuttavista tekijöistä, jotka vaikuttavat näin lopputulokseen. Laadullinen tutkimus tuo esille tutkittavan henkilön havainnot tilanteista ja antaa tätä kautta mahdollisuuden menneisyyden ja kehitykseen liittyvien tekijöiden tarkastelemiseen. (Hirsjärvi ym. 2007, 157; Hirsjärvi & Hurme 2000, 22–27; Eskola & Suoranta 1998, 13.)

5.2 Sadutus

Opinnäytetyömme tutkimusmenetelmäksi valitsimme sadutuksen. Päädyimme menetelmävalintaan siitä syystä, että sadutus-menetelmän avulla lapsen ajatukset, nekin mitkä eivät muuten tulisi ilmi, pääsevät esille. Tämän lisäksi koemme, että sadutus opettaa niin saduttajalle kuin sadutettavalle toisten ihmisten arvostamista ja kunnioittamista sekä edistää lasten osallisuutta ottamalla heidät aidosti mukaan toimintaan. Sadutus kehittää meidän omaa ammatillista kasvuamme ja tuo lisää tietotaitoja lasten kanssa toimimiseen. Viime vuosien aikana lasten kuulemisen tärkeyttä on alettu huomioida entistä enemmän ja lasten osallisuus omaan elämäänsä nähdään nykyään merkittävänä asiana. Myös lasten tasa-arvokysymyksiin suhtaudutaan nyt entistä syvällisemmin, ja pienetkin lapset nähdään yksilöinä, joilla on oma arvonsa. Lapsia halutaan kuunnella ja heidän ajatuksensa otetaan huomioon. (Ks. Hirsjärvi & Hurme 2000, 128; Karlsson 2003, 9, 55.)

Sadutus-menetelmä on syntynyt koulupsykologi, valtiotieteen tohtori Monika Riihelän aikaansaannoksista. Ensimmäisen kerran Riihelä käytti tietämättään sadutusta työssään vuonna 1981. Hän koki sadutuksen hyväksi menetelmäksi ahdistuneiden ja sisäänpäin kääntyneiden lasten ja nuorten kanssa työskentelyyn, halutessaan saada selville lasten ja nuorten omia ajatuksia tilanteestaan ja elämästään. Riihelä huomasi sadutus-menetelmän tarpeellisuuden lasten ja nuorten äänen esille tuomisessa. Hän kiinnitti huomiota myös lasten ja nuorten asiakirjoihin, joista puuttui kokonaan heidän omat näkemyksensä. Näistä huolestuneena Riihelä alkoi kehittää menetelmää ottaen sen säännölliseen käyttöön työssään. Sadutus on siis lähtöisin terapeuttisesta menetelmästä, jossa pyrittiin siihen, että lapsi itse kertoo omista ajatuksistaan ja näin hänen itsetuntonsa pääsee kehittymään. (Karlsson 2003, 100–103.)

Sadutus-menetelmän muokkaukseen ovat vaikuttaneet monet hankkeet. Merkittävin niistä oli Riihelän vuonna 1995 käynnistämä Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskuksen Satukeikka-hanke. Hankkeen avulla sadutus-menetelmästä tuli laajalti tunnettu ja käytetty menetelmä. Hankkeen aikana myös nimitys sadutus yleistyi. Sadutus-menetelmä on kehittynyt aikojen saatossa monia eri reittejä ja tutkimuksia sivuten. Alun terapiapainotteisuus on jäänyt taakse ja lasten oma kulttuuri ja tuotokset ovat nousseet päärooliin sadutuksessa. Yhteisöllisyys, opetus, osallisuus ja ilo ovat nousseet sadutuksen ydinasioiksi. Nykypäivänä sadutus-menetelmää hyödynnetään

niin Suomessa, kuin muuallakin maailmalla. Se on osoittautunut helpoksi ja tulokselliseksi tavaksi kehittää osallistavaa toimintakulttuuria. (Karlsson 2003, 41, 100.)

Sadutus on menetelmä, jota voidaan hyödyntää kaikenikäisten ihmisten kanssa työskennellessä. Yhteinen piirre kaikille kohderyhmille on ollut sadutuksen tuoma jaettu ilo sekä toisen uudenlainen kohtaaminen. Sadutuksessa ajatukset muokkaantuvat tarinamuotoon saduksi. (Karlsson 2006, 11; Karlsson & Riihelä 2006, 19.) Sadutuksen ydin perustuu saduttajan ja sadutettavan väliseen viestintään ja toimintaan. Menetelmän perusideana on lapsen itsensä kertoma tieto siitä, mitä hän itse ajattelee ja miten hän toimii. Parhaiten lasten ajatusten äärelle päästään silloin, kun hänen annetaan itse kertoa ajatuksistaan ja haluamastaan aiheesta omalla tavallaan. Lapset ovat aktiivisia tiedonkerääjiä ja heidän mielenkiintonsa uusiin asioihin on hyvin korkealla. Sadutus onkin väline, jolla pääsee toisen ihmisen ajatusten sisälle, kuulemaan yksilön mielessä olevia asioita. (Karlsson 2003, 42, 110–111.)

5.2.1 Sadutuksen hyödyt ja haasteet

Sadutus-tutkimusten mukaan sadutus rohkaisee muun muassa monipuoliseen itsensä ilmaisuun, mielikuvituksen käyttämiseen, sanavaraston laajentumiseen, kommunikaatioon, aktiivisuuteen ja aloitteellisuuteen. Lapset kokevat sadutuksen mukavana toimintana, sillä se on lapsilähtöistä ja sisältää osallisuuden periaatteen. Se luo yhteisöllisyyttä, jossa yhdistyy yhdessä tekeminen ja kokeminen sekä hetkessä oleminen. Sadutuksessa pyritään vastavuoroiseen toimintakulttuuriin, jonka avulla lasten ja nuorten ajatukset pääsevät julki. Sadutus onkin toisen ajatusten vakavasti ottamista, vastavuoroista kuuntelua ja kerrontaa sekä yhdessä tekemistä. (Karlsson 2003, 9, 44.) Saduttaminen lapsinäkökulmasta poistaa aikuisen valta-aseman heidän elämäänsä. Sadutuksessa lapsi on vapaa aikuisen kontrollista, jolloin hän pystyy arvostelulta vapaasti tuomaan julki omat ajatuksensa. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 128.)

Lapsille sadutus ei ole mikään testitilanne lapsen kehitystasosta, vaan se osoittaa heille, että heillä on merkitystä. Sadutuksen avulla lapset rohkaistuvat tuomaan omia ajatuksiaan esille. Lapset oppivat sadutuksen kautta vaatimaan oman äänensä ja ajatuksiensa huomioimista myös muissa tilanteissa. Näin itsetunnolle jää tilaa, ja oppiminen ja kasvu saavat mahdollisuuden kehittyä rauhassa ilman itsetunnon ongelmia. Sadutus kehittää lapsen oma-aloitteellisuutta, luo uskoa omiin kykyihin sekä edistää luottamuksen rakentamista aikuisia kohtaan. (Karlsson 2003, 41, 44.)

Haasteellista sadutus voi olla siitä syystä, että aikuisten ja lasten maailmat ovat usein hyvin kaukana toisistaan. Lasten maailma ei välttämättä avaudu helposti aikuiselle, sillä aikuisilla ja lapsilla on usein kovin erilainen tapa suhtautua elämään. Lasten hetkessä elämisen taito on aivan eri luokkaa kuin aikuisten. Silloin, kun aikuiset käyttävät totuttuja sanontoja, lapset pohtivat asioita monikielellisemmin ja osuvammilla sanavalmuilla. Sadunkertojina aikuiset tukeutuvat yleensä muistiin ja jo keksittyjen satujen matkimiseen, kun taas lapsien sadunkerrontaa yhdistää mielikuviutus aivan eri tavalla. Menetelmänä sadutus vaatii siis aikuiselta ennen kaikkea uskallusta heittäytyä lapsen maailmaan. (Karlsson 2006, 12.) Näemme henkilökohtaisesti sadutuksen haasteena opinnäytetyössämme myös sen, että saduista ei välttämättä ilmene tarvitsemiamme hyvinvointia kuvaavia teemoja tai asioita.

5.2.2 Sadutus-hetki

”Kerro minulle satu, sellainen kuin itse haluat. Kirjaan sen juuri niin kuin sen minulle kerrot. Lopuksi luen tarinasi, ja voit muuttaa tai korjata sitä, mikäli haluat” (Karlsson 2003, 10). Sadutus tapahtuu niin, että lasta pyydetään kertomaan satu, jonka saduttaja kuuntelee ja kirjaa ylös juuri niin kuin lapsi on sen sanellut. Sadun kerrottuaan saduttaja toistaa sadun lapselle, minkä jälkeen lapsella on mahdollisuus muokata satuaan. Saduttaja ei anna aiheita, esitä lisäkysymyksiä sadutettavalle eikä myöskään arvostele satua. (Karlsson 2006, 11; Karlsson & Riihelä 2006, 18.) Sadutus ei vaadi suurempia välineitä, vaan ainoastaan aikuisen läsnäoloa ja arvostusta lasta kohtaan. Sitä voidaan käyttää missä vain, niin kotona, päiväkodissa, koulussa, työyhteisön työnohjauksessa kuin vanhusten palvelukeskuksissakin. (Karlsson 2003, 8–9.)

Sadutus pysäyttää kiireen ja auttaa keskittymään olennaiseen, kuten sanoihin ja jopa taukoihin. Sadutuksessa saduttaja ja sadutettava asettuvat hetkeksi ikään kuin samalle aaltopituudelle mielikuviutuksen ja todellisuuden rajamaille. Sadutettavan lapsen ei tarvitse olla tuttu, vaan sadutus voi tapahtua myös täysin vieraan lapsen kanssa. Saduttamalla aikuinen tutustuu varsin henkilökohtaisella tavalla lapseen, joten saduttajan tulee olla aktiivinen ja kiinnostunut osapuoli. Edellä mainittu asia nousee yllättävän tärkeäksi sadutus-tilanteessa, sillä se kertoo, onko saduttaja todella kiinnostunut lapsen ajatuksista. Lasta voi saduttaa kahden kesken, pienessä tai suuressa ryhmässä tai yksitellen muiden lasten läsnä ollessa. (Karlsson 2003, 44, 69; Karlsson & Riihelä 2006, 18.)

5.3 Eläytymismenetelmä

Valitsimme opinnäytetyöhömmme sadutuksen tueksi myös toisen tutkimusmenetelmän, eläytymismenetelmän. Eläytymismenetelmän valintaan päädyimme, sillä mielestämme sadutus-menetelmä ei todennäköisesti yksinään tuo riittävästi esille hyvinvoinnin teemoja. Sadutuksen periaatteisiin kuuluu, että lasta ei johdatella sadun kertomiseen, mutta eläytymismenetelmä puolestaan sallii tämän tyyppisen johdattelun kehyskertomuksessa (ks. Karlsson & Riihelä 2006, 18; Eskola 1997, 5). Uskomme kehyskertomuksen auttavan meitä pääsemään lähemmäksi hyvinvoinnin teemoja ja rohkaisevan lapsia tuomaan esille ajatuksiaan myös vieraiden ihmisten läsnä ollessa. Koemme sovelletun eläytymismenetelmän täydentävän sadutus-menetelmää ja niiden yhtäaikaisen käytön uskomme monipuolistavan tarinoista saamiamme hyvinvoinnin näkökulmia.

Eläytymismenetelmän taustalla on 1960-luvulla sosiaalipsykologiassa herännyt huoli tutkimuksen eettisistä kysymyksistä. Ihmisten kunnioittamiseen haluttiin panostaa ja heitä haluttiin kohdella ihmisinä, eikä manipuloitavina ja huijattavina kohteina, kuten perinteisissä koeasetelmissä tuolloin oli tapana. Eläytymismenetelmän käytön avulla tavoiteltiin sitä, että yksilön omat ajatukset hänen itse sanominaan pääsivät esillä juuri sellaisina, kun hän oli ne tarkoittanut. Eläytymismenetelmän syntyyn vaikuttivatkin ennen kaikkea halu ratkaista eettisiä ongelmia sekä kunnioittaa yksilön ihmisarvoa. (Eskola 2007, 73.)

Antti Eskola toi eläytymismenetelmän Suomeen vuonna 1982. Hänen tarkoituksenaan oli löytää menetelmä, jossa perusidea oli säilytetty silloinkin, kun kehyskertomusta muuteltiin muiden tekijöiden pysyessä muuttumattomina. Eläytymismenetelmästä voidaan erottaa kaksi pääideaa. Ensimmäisessä, aktiivisessa muodossa, toimitaan roolileikin mukaisesti. Yksilölle kuvataan tilanne ja siinä esiintyvät roolihahmot, joiden innoittamana yksilö eläytyy tilanteeseen keksimällä vuorosanansa sekä näyttelemällä tilanteen itse. Tämän menetelmän käyttö on yleistä varsinkin ulkomailla, kun taas Suomessa käytetään useammin toista pääideaa, passiivista eläytymismenetelmää. Passiivisessa eläytymismenetelmässä yksilöltä ei vaadita aktiivista suorittamista, vaan hänelle annetaan tilannekuvaus, jota hän jatkaa kirjallisesti haluamallaan tavalla. (Eskola 1997, 6–7.) Eläytymismenetelmän käyttö vuosikymmenien aikana suomalaisessa sosiaali- ja terveystutkimuksessa on pikkuhiljaa vakiinnuttanut paikkansa mahdollisena tiedonhankintamenetelmänä. Vaikka eläytymismenetelmä ei olekaan Suomessa

käytetyimpiä tiedonhankintamenetelmiä, se on käyttökelpoisuutensa ansiosta vahvasti yleistymässä myös Suomessa. (Eskola 1997, 8–9; Eskola 2007, 73.)

Eläytymismenetelmällä tarkoitetaan aineiston keräämisen tapaa lyhyehköjen tarinoiden tai näytelmien avulla. Käytännössä tämä tapahtuu siten, että yksilölle annetaan orientaatioksi lyhyt kehyskertomus, jota hän jatkaa haluamallaan tavalla. Yksilöä pyydetään eläytymään tilanteeseen, jatkamalla tarinaa eteenpäin tai kertomaan mitä kehyskertomuksessa esitettyä tilannetta ennen on voinut tapahtua. Kehyskertomuksen antaja kirjaa yksilön jatkaman tarinan ylös kirjalliseen muotoon. Kehyskertomuksen keksiminen onkin olennaista eläytymismenetelmässä, sillä sen tulee pureutua tutkittavaan ongelmaan onnistuneesti tiivistetyin sanoin. Tarinat, eli eläytymismenetelmän tuotokset, eivät välttämättä ole todellisia kuvauksia tilanteesta. Ne voivat olla yksilön mielikuvituksen tuotosta ja hänen omalaatuista eläytymistä annettuun orientaatioon. (Eskola 1997, 5–6, 29; Eskola 2007, 72.)

5.3.1 Eläytymismenetelmän hyödyt

Eläytymismenetelmä nähdään melko helppona ja vaivattomana laadullisen tutkimuksen tiedonhankintamenetelmänä. Vaikka se ei ole eettisesti täysin ongelmaton tiedonhankintamenetelmä, on osaavalle tutkijalle tämän menetelmän käyttö kuitenkin yleensä ongelmattomampaa kuin monen muun menetelmän käyttö. Kun tavoitteena on selvittää ihmisten ajattelun logiikkaa jostakin ilmiöstä, toimii eläytymismenetelmä hyvin. Eläytymismenetelmäaineisto ei kerro, miten asiat tarkalleen ovat, vaan sen, miten ne mahdollisesti ovat. Tämän vuoksi eläytymismenetelmä ei anna täsmällisiä vastauksia, vaan jättää asiat hieman auki, tutkijan selvitettäväksi. (Eskola 2010, 74–75.) Eläytymismenetelmä toimii siis asioiden ja ilmiöiden kartoittamisessa, antaen tutkijalle itselleen ajateltavaa (ks. Eskola 1997, 15).

Eläytymismenetelmässä paneudutaan tutkittavan aseman parantamisen lisäksi myös tutkittavan aseman huomiointiin sekä tavoitellaan tilanteen ja yksilön sosiaalisuutta. Menetelmän hyötynä nähdään se, että yksilön ajatukset pääsevät erinomaisesti esille. Tämä onkin yleensä tärkein kriteeri eläytymismenetelmän käytön valinnassa. Eläytymismenetelmässä korostuva yksilölähtöisyys ja yksilön omien ajatusten kertominen tapahtuvat mahdollisimman luonnollisissa oloissa, ilman tutkijan asettamia raameja keräämäänsä aineistoon. Tämän vuoksi aineisto on hyvin ainutlaatuista. (Ks. Eskola 1997, 15, 30.) Edellisten lisäksi eläytymismenetelmän hyötynä voidaan nähdä se, että

menetelmä soveltuu käytettäväksi hyvin monenikäisten ja monenlaisten vastaajien kanssa. Lisäksi yksi tärkeä eläytymismenetelmän höytyihin lukeutuva asia on se, ettei kerätyn aineiston tarvitse olla kovinkaan suuri. Useimmiten jo noin 15–20 vastauksen kohdalla aineiston peruslogiikka alkaa toistaa itseään. Jos vastauksia halutaan tätä enemmän, onkin syytä kehittää mieluummin uusi kehyskertomus kuin kerätä yhdellä ja samalla kehyskertomuksella enemmän vastauksia. (Eskola 2010, 76–77.)

5.3.2 Eläytymismenetelmän sovellus

Opinnäytetyössämme käytämme eläytymismenetelmää sovellettuna, passiivisesta näkökulmasta. Eläytymismenetelmän soveltaminen tarkoittaa sitä, että lapselle kerrotaan suunniteltu kehyskertomus suullisesti, jonka jälkeen häntä pyydetään jatkamaan tarinaa eteenpäin haluamallaan tavalla. Lapsi kertoo tarinalle jatkon, ja aikuinen kirjaa sen ylös juuri niin kuin lapsi on sen sanellut. Halutessaan lapsella on myös mahdollisuus piirtää ensin ja kertoa tarina piirroksen pohjalta. Lopuksi aikuinen lukee lapselle tarinan kokonaisuudessaan, jonka jälkeen lapsella on vielä oikeus muuttaa sitä haluamallaan tavalla.

Kehyskertomuksemme eläytymismenetelmän sovelluksessa on: *”Olipa kerran pikkukoira nimeltä Sasha. Se tunsu itsensä onnelliseksi. Kerro tarina siitä, miksi Sashakoira oli onnellinen.”* Päädyimme tähän kehyskertomukseen monista eri syistä. Ensimmäkin laatimamme kehyskertomus on yksinkertainen ja selkeä, eikä johdattele lasta liikaa. Olemme käyttäneet siinä lapsille tuttuja sanoja, jotta se olisi kaksikielisten lasten ymmärrettävissä ja arkipäiväinen. Emme halunneet käyttää kehyskertomuksemme termiä hyvinvointi, koska koemme sen olevan lapsille haasteellinen. Käytimme puolestaan sanaa *onnellisuus* kuvastamaan hyvinvointia, sillä koimme sen helpommaksi käsitteeksi lapselle. Toinen syy valintaamme oli myös se, että kirjallisuudessaakin nämä kaksi termiä rinnastetaan toisiinsa. Halusimme lapsen kertovan tarinoita hyvinvoinnista yleensä, eikä hänen omalta kohdaltaan. Sen vuoksi etäännytimme kehyskertomuksen pois hänestä itsestään ja käytimme kehyskertomuksessa subjektina pikkukoira. Pikkukoiran nimeksi valitsimme Sashan, sillä se on sukupuoleton nimi, jota Venäjällä käytetään niin lempinimenä ihmiselle kuin koirallekin.

5.4 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Analyysimenetelmänä opinnäytetyössämme on aineistolähtöinen sisällönanalyysi, jossa analyysin kohteena ovat lasten tarinat ja ennen kaikkea niiden sisältö. Aineistolähtöistä sisällönanalyysiä lähdetään työstämään ilman ennakoasetelmia ja teoriapohjaisia tietoja. Halusimme työstää opinnäytetyötämme niin, että keräämme ensin aineiston ja vasta sen jälkeen tutustumme teoriaan. Tähän valintaan päädyimme, koska aineistoa kerätessämme meillä ei ole tietoja, jotka saattaisivat huomaamatta vaikuttaa tai ohjailta toimintaamme aineistoa kerätessä. Aikaisempi tieto saattaisi häiritä meidän keskittymistämme lapsen kertomaan tarinaan, joten teoriaan perehtyminen vasta aineistonkeruun jälkeen on meille henkilökohtaisesti sopiva ratkaisu. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin käyttö opinnäytetyössämme on tarkoituksenmukaista myös siitä syystä, että se hyödyntää yksilöä ja hänen tuottamaansa tietoa. (Ks. Eskola & Suoranta 1998, 19.)

Tutkimusta voidaan perinteisesti tehdä joko teoria- tai aineistopohjaisesti. Teoriapohjaiselle tutkimustavalle on ominaista kirjallisuudesta löydetty teoria, joka kytketään todellisuuteen. Aineistopohjainen lähestymistapa on juuri päinvastainen. Siinä annetaan aineiston kertoa, mitä se pitää sisällään, ja vasta sitten muodostetaan teoria sen pohjalta. (Metsämuuronen 2001, 24–25.) Laadullisessa tutkimuksessa voidaan lähteä liikkeelle ilman ennakkotietoja. Tällöin puhutaan aineistolähtöisestä analyysistä, jossa lähdetään liikkeelle empiirisestä aineistosta ja edetään induktiivisesti eli yksittäisestä yleiseen. Laadullisen aineiston analyysin on tarkoitus selkeyttää aineistoa ja luoda uutta tietoa tutkittavasta asiasta sen informaatiota kuitenkin kadottamatta. (Eskola & Suoranta 1998, 19, 138.)

Sisällönanalyysiä puolestaan voidaan käyttää joko aineistolähtöisenä tai teorialähtöisenä sisällönanalyysinä. Aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä on tarkoitettu laadullisen tutkimusmenetelmän metodia, jossa merkityssuhteet ja merkityskokonaisuudet nousevat suureen rooliin. Vilkka toteaa (2005, 139 mukaan Tuomi & Sarajärvi 2002) että, aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä saatu tieto on esitettävä sanallisesti. Esimerkiksi numeraalinen esitys ei ole mahdollista. Vilkka kuvaa (2006, 81–82 mukaan Alasuutari 1994) laadullisen tutkimusaineiston aineistolähtöisen sisällönanalyysin tapahtuvan kahdessa toisiinsa nivoutuvassa vaiheessa. Ensimmäinen vaihe on pelkistäminen eli havaintojen yhdistäminen ja toinen vaihe on arvoituksen ratkaiseminen eli

tulosten tulkinta. Molempiin tapoihin kuuluu, että tutkimusaineistoa tarkastellaan vain siitä näkökulmasta, joka on oleellista tutkimuksessa. Pelkistämisen avulla tutkimusaineisto saadaan hallittavampaan muotoon, kun siitä poistetaan kaikki epäolennainen tieto. Havaintojen pelkistämisen jälkeen siirrytään tulosten tulkintaan, johon laadullisessa tutkimuksessa liittyy oleellisesti ymmärtäminen. Ennen varsinaista tulosten tulkintaa aineisto ryhmitellään siten, mistä ollaan kiinnostuneita ja mitä ollaan etsimässä. Tämän jälkeen jokainen ryhmä nimetään omalla käsitteellä ja saatujen käsitteiden avulla pyritään ymmärtämään merkityskokonaisuutta. Tutkimuskohteesta pyritään siis löytämään aineiston avulla johtoajatus, jonka avulla tuloksia aletaan tulkita. (Vilka 2006, 81–82, 86–87; Vilka 2005, 139–140.)

6 OPINNÄYTETYÖPROSESSI

Syksyllä 2011 juttelimme koulumme opinnäytetyövastaavan kanssa. Tiedustelimme häneltä mahdollisia opinnäytetöiden aiheita ja kerroimme henkilökohtaiset toiveemme opinnäytetyölle. Tärkeimpänä kriteerinä meillä oli opinnäytetyömme kohderyhmä eli varhaiskasvatuksen piiriin kuuluvat alle 10-vuotiaat lapset. Muita toiveitamme oli yhteinen opinnäytetyö, jossa me kumpikin pääsisimme hyödyntämään omia osaamisalueitamme. Näillä kriteereillä opinnäytetyövastaava esitteli meille joitakin aiheita. Hetken pohdittuamme olimme varmoja halustamme tuottaa opinnäytetyömme tämän hankkeen parissa. Taustalla ollut mieltä askarruttava ajatus venäjän kielen taidon puutteestamme väistyi ja houkutus ainutkertaiseen tilaisuuteen sai meidät vakuuttuneiksi opinnäytetyön aiheesta. Mielenkiintoisen opinnäytetyömme aiheesta teki ennen kaikkea se, että näimme siinä myönteistä haasteellisuutta. Kun aiheemme oli vahvistettu, otimme yhteyttä opinnäytetyöohjaajaamme Minna Veistilään, joka toimii myös hankkeen yhdyshenkilönä Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa. Syksyn aikana opinnäytetyöohjaajamme haki tutkimusluvan opinnäytetyöllemme. Lisäksi tutkimustiedotteemme (liite 1), yhteydenottokirjeemme (liite 2) ja suostumuslomakkeemme (liite 3) valmistuivat suomenkielisinä.

Tammikuun 2012 alusta alkaen paneuduimme tutkimussuunnitelman tekoon intensiivisesti. Tutkimussuunnitelmaa laatiessa tutustuimme menetelmävalintoihimme kirjallisuutta apuna käyttäen. Maaliskuun alussa pidimme suunnitelmaseminaarin, jossa esittelimme tutkimussuunnitelmamme. Seminaarin jälkeen ennen varsinaista aineistokeruuta harjoittelimme aineistonkeruuta neljän alle 10-vuotiaan suomalaislapsen kans-

sa. Toteutimme aineistonkeruukokeilut varsinaisten aineistonkeruumenetelmien tavoin tallentamalla lasten tarinat tallentimelle sekä kirjaamalla ne ylös. Kevään aikana tutkija Eveliina Heino käänsi venäjäksi tutkimustiedotteemme (liite 4) ja yhteydenottokirjeemme (liite 5). Suostumuslomakkeemme (liite 6) käänsi venäjäksi sosionomiopiskelija (AMK) Anitta Eskola. Huhti- ja toukokuussa etsimme aineistonkeruuseen yhteistyökumppaneita Kymenlaakson päiväkodeista ja kouluista. Tämä osoittautui luultua hankalammaksi, emmekä aluksi saaneet yrityksistä huolimatta kyseisistä paikoista lapsia osallistumaan aineistonkeruuseemme. Aktiivisen yhteistyökumppaneiden etsinnän tuloksena pääsimme kuitenkin toukokuussa toteuttamaan varsinaisen aineistonkeruumme kuuden Kymenlaaksossa asuvan kaksikielisen, alle 10-vuotiaan venäläistäustaisen maahanmuuttajalapsen kanssa. Aineistonkeruun jälkeen litteroimme aineiston ja annoimme sen myös Veistilälle käytettäväksi väitöskirjatutkimukseensa.

Kesä- ja heinäkuussa 2012 perehdyimme opinnäytetyöhömmme liittyvään teoriatietoon. Etsimme ja arvioimme kriittisesti lähteitä muun muassa hyvinvointiteorioista, lapsuudesta, kaksikielisyydestä sekä maahanmuuttajuudesta. Syyskuun aikana aloimme koota lähteidemme pohjalta opinnäytetyötämme ja tarkentaa työn menetelmäosuutta. Tammikuussa 2013 analysoimme lasten kertomat tarinat etsien niistä hyvinvointia kuvaavia teemoja. Tämän jälkeen kirjasimme opinnäytetyömme tulokset ja niiden pohjalta tehdyt johtopäätökset. Kevään 2013 aikana kirjoitimme opinnäytetyömme puhtaaksi. Palautimme opinnäytetyömme esitarkastukseen toukokuussa 2013. Opinnäytetyömme virallinen palautus tapahtui marraskuun alussa 2013. Tämän jälkeen pidimme päättöseminaarin ja kirjoitimme kypsyysnäytteet.

7 TUTKIMUSETIIKKA

Tutkimusetiikan yhtenä tärkeimpänä lähtökohtana pidetään hyvän tieteellisen käytännön noudattamista. Sillä tarkoitetaan sitä, että tutkimuksen tekijä noudattaa eettisesti kestäviä ja tieteellisesti hyväksytyjä tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tutkija tutustuu riittävästi oman alan tieteelliseen kirjallisuuteen, muihin asianmukaisiin tietolähteisiin sekä tutkimuksensa analysointiin. Lisäksi tutkijan velvollisuuksiin kuuluu yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä ja tulosten tulkinnessa sekä avoin rehellisyys tutkimusta tehdessä. Rehellisyys tutkimuksessa tarkoittaa esimerkiksi sitä, että tutkimuksen tekijä kunnioittaa toisten tutkijoiden työtä viittaamalla heidän teoksiin lähdeviittauksissa oikealla tavalla, heitä vä-

hätteleättä. (Ks. Vilkka 2005, 29–30.) Lisäksi tutkijalta edellytetään vilpitöntä kiinnostusta ja aitoa motivaatiota tutkimustaan kohtaan. Motivaatio tutkimukseen ilmenee muun muassa tutkijan hankkiessa etukäteen tietoa tutkimuksensa kohderyhmästä. (Tutkimusetiikka 2010.)

Kaikkiin tutkimuksiin, myös meidän opinnäytetyöhömmme, liittyy eettisiä kysymyksiä. Ne on hyvä ottaa huomioon ja pohtia niitä jo opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa. Erityisesti ihmisiin kohdistuvissa tutkimuksissa joudutaan eettisten kysymysten eteen tutkimuksen joka vaiheessa. Ihmiseen kohdistuvassa opinnäytetyössä tärkeimpinä eettisinä periaatteina mainitaan asianmukaiseen informointiin perustuva suostumus, luottamuksellisuus, seuraukset, anonymiteetti ja yksityisyys. Tutkimuksen tarkoitus ja luonne tuleekin pohtia tarkkaan ja esittää se ymmärrettävästi tutkimuksen kohteena olevalla henkilölle. Ensimmäiseksi tutkimuksen tarkoitusta on syytä miettiä siitä näkökulmasta, miten se edistää tutkimuksen kohteena olevaa inhimillistä tilannetta. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 19–20.)

Eettisinä kysymyksinä opinnäytetyössämme on saada aineistonkeruuseen osallistuvien lasten huoltajat ymmärtämään opinnäytetyömme tarkoitus ja heidän osuutensa siihen. Yhteydenottokirjeemme, suostumuslomakkeemme ja tutkimustiedotteemme ovat laadittu sekä suomeksi että venäjäksi. Tällä tavoin ne havainnoivat huoltajille opinnäytetyötämme ja siihen osallistumiseen liittyviä asioita. Uskomme tämän lisäävän luottamuksellisuutta meidän ja lasten huoltajien välillä. Huoltajille annettavista asiakirjoista ilmenee selkeästi ja ymmärrettävästi kaikki oleellinen tieto, jota he sekä heidän lapsensa aineistonkeruuseen osallistumiseen tarvitsevat. Asiakirjoista ilmenee myös se, että opinnäytetyömme aineistonkeruuseen osallistuminen ei vaadi heiltä erityisiä toimenpiteitä ja että huoltajat voivat olla lapsensa mukana sekä sadutus-tilanteessa että eläytymismenetelmän sovelluksessa. Huoltaja ja lapsi voivat missä vaiheessa tahansa pyytää aineistonkeruun lopettamista. Tämä tai kieltäytyminen aineistonkeruusta eivät vaikuta heidän palveluiden saamiseen tai muuhunkaan kohteluun. Emme voi hyödyntää lasta aineistonkeruussa, jos hänen huoltajansa ei anna siihen kirjallista lupaa suostumuslomakkeella. Lapsien itsensä suostumusta osallistumiseen sadutukseen ja eläytymismenetelmän sovellukseen kysytään suullisesti seuraavalla tavalla: *”Haluaisitko kertoa meille kaksi tarinaa, toisen saat keksiä kokonaan itse ja toiseen meillä on sinulle valmis alku.”* Vaikka huoltajat antaisivatkin luvan lapsensa osallistumiseen, mutta

lapsi ei sitä itse halua, jää aineistomme myös silloin keräämättä. Lapsella on siis viimeinen päätösvalta tilanteessa.

Saduttajalla on sadutuksessa vaikuttava rooli. Hänen ilmeensä ja eleensä sekä äänenpainonsa saattavat vaikuttaa oleellisesti koko sadutus-tilanteeseen ja lopputulokseen. Lapsi aistii saduttajan elekieltä ja tekee siitä omia johtopäätöksiä. Esimerkiksi saduttajan pettynyt ilme tai keskittymättömyys viestii lapselle välinpitämättömyyttä. Lapsi saattaa kokea itsensä merkityksettömäksi ja loukkaantua siitä sulkemalla suunsa. Toinen tilanne, joka vaatii saduttajalta eettistä pohdintaa, liittyy lapsen tekemiin tulkintoihin. Lapsi saattaa tehdä omia tulkintoja saduttajan olemuksesta ja olettamuksia siitä, mitä saduttaja haluaa lapsen kertovan. (Karlsson 2003, 61.) Eettisesti haasteellisia tilanteita voi aiheuttaa myös se, että saduttaja tekee lapsen tarinasta päätelmiä omien kokemustensa pohjalta ja tulkitsee näin lapsen ajatuksia omasta, aikuisen, näkökulmastaan. Lapset ilmaisevat itseään eri tavoin kuin aikuiset, joten lapsen ajatukset saattavat muuttua erilaisiksi, kuin mitä hän niillä on alun perin tarkoittanut. (Karlsson 2006, 3.)

Pohtiessamme sadutus-menetelmän eettisiä kysymyksiä suhteessa eläytymismenetelmään ja sen soveltamiseen tulimme siihen tulokseen, että molemmissa menetelmissä eettisiksi kysymyksiksi nousee hyvinkin samanlaisia asioita. Kuten sadutuksessa, myös eläytymismenetelmän sovelluksessa haasteena on se, että lapsi tulkitsee elekieltämme tehden siitä tulkintoja, jotka saattavat haitallisesti vaikuttaa tarinaan ja sen kertomiseen. Tästä syystä meidän tulee tarkoin kiinnittää huomiota omaan toimintaamme aineistonkeruutilanteissa. Eläytymismenetelmässä ilmenevät eettiset kysymykset liittyvät myös kehyskertomuksen laatimiseen ja soveltamiseen. Kehyskertomuksen laatimisen kuvitellaan olevan helppoa ja juuri tämä olettamus onkin riskinä sen laatimisessa. Jos kehyskertomuksen laatimisen tärkeyttä vähätellään eikä sen muotoon panosteta, on vaarana se, että kehyskertomus ei tuota haluttuja tai tarvittuja vastauksia. (Ks. Eskola 1997, 32.) Mielestämme tärkein huomioitava asia kehyskertomuksen laatimisessa on sen kielellinen muoto. Sovellettaessa eläytymismenetelmää kaksikielisten, alle 10-vuotiaiden venäläistaustaisten maahanmuuttajalasten kanssa tulee kehyskertomuksen olla lapsen ymmärrettävissä ja yksiselitteinen. Kehyskertomuksen tulee siis olla lapsen käyttämän kielen mukainen, selkeästi kerrottu sekä tiivis. Liian pitkän kehyskertomuksen haitaksi koemme sen, että se vie helposti mielenkiinnon ja vaikeuttaa kehyskertomuksen pääidean ymmärtämistä.

Pohdimme mahdollisia eteen tulevia eettisiä haasteita sekä meidän että lasten näkökulmista. Aluksi mieleemme nousi ajatus siitä, miten saisimme lapset kertomaan meille ajatuksiaan, sillä olemme heille vieraita ihmisiä. Tulimme siihen tulokseen, että ennen aineistonkeruuta kohtaamme lapset heille tutussa ympäristössä muun lapsiryhmän ja henkilökunnan läsnä ollessa. Tämän avulla luomme yhteyden lapseen jo etukäteen, jolloin aineistonkeruutilanteessa sadun tai tarinan kertominen voi olla lapselle luontevampaa. Aineistonkeruutilanteessa motivoimme ja rohkaisimme lasta kertomaan ajatuksiaan omalla myönteisellä ja innostavalla olemuksellamme. Keskitymme omien ilmeiden ja eleiden sekä äänenpainojen käyttöön, vahvistaen näillä lapselle viestiä turvallisuudesta ja läsnä olevasta ilmapiiristä. Mietimme myös keinoja lapsen kannustamiseen siinä tilanteessa, jos hän ei rohkene aloittaa itsenäisesti sadun tai tarinan kertomista. Tällöin annamme lapselle mahdollisuuden piirtää ensin piirustuksen, jonka jälkeen hänen voi olla helpompi päästä tarinankerronnassaan alkuun.

Aineistosta tehdyt johtopäätökset ja tulkinnat tulee olla tieteellisesti luotettavia ja niin todennettuja kuin mahdollista (Alasuutari 2005, 19). Yleistettävyyden on usein asia, joka joutuu tutkimuksessa arvostelun kohteeksi (Metsämuuronen 2001, 22). Tästä mieleemme nousikin eettinen kysymys tulostemme edustettavuudesta. Pohdimme, kuinka tulkintamme ja johtopäätöksemme aineistostamme nousevista asioista voi antaa edustettavan kuvauksen asiasta, kun aineistonkeruuseen osallistuu kuusi kaksikielistä, alle 10-vuotiasta venäläistäustaista maahanmuuttajalasta. Lisäksi tarkastelun kohteeksemme nousi asia, joka on yleensäkin laadullisessa tutkimuksessa nostettu esille eettisenä kysymyksenä. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen kulku tulee esittää tarkasti, kuitenkin henkilöiden anonymiteettiä suojellen. (Ks. Metsämuuronen 2001, 21–22.) Käyttäessämme opinnäytetyömme aineistonkeruuvaiheessa hyödyksi vain muutamia kaksikielisiä, alle 10-vuotiaita venäläistäustaisia maahanmuuttajalapsia Kymenlaakson alueelta, meidän tuleekin tarkoin pitää huoli siitä, että heidän henkilöllisyytensä ei tule missään opinnäytetyömme tekovaiheessa ilmi.

8 AINEISTONKERUU

Jokaisessa empiirisessä tutkimuksessa joudutaan ratkaisemaan tutkimuksen suorittamiseen liittyviä merkityksellisiä kysymyksiä. Näitä kysymyksiä ovat muun muassa se, kuinka saada suuresta joukosta tutkimuksen kohteeksi juuri se osa, joka edustaa parhaiten tutkimuksen kohdetta. Lisäksi vastausta etsitään siihen, millä perusteella tutki-

muksen perusjoukko valitaan ja miten valittua otosta tutkitaan. (Uusitalo 1991, 70.) Laadullisessa tutkimuksessa keskitytäänkin usein varsin pieneen määrään tapauksia ja pyritään analysoimaan niitä mahdollisimman perusteellisesti. Tällöin puhutaan harkinnanvaraisesta tai tarkoituksenmukaisesta otannasta, joka on yksi laadullisen tutkimuksen luonnetta kuvaava piirre. (Eskola & Suoranta 1998, 18.)

Perusjoukko on tutkimuksessa määritetty joukko, joka sisältää kaikki havaintoyksiköt, joista havaintoja tehdään. Tämä joukko voi koostua niin ihmisistä, yrityksistä, kuvista kuin teksteistä. (Vilka 2005, 77; Uusitalo 1991, 70.) Käynnissä oleva Empowerment of Families with Children -hanke ja Veistilän sosiaalityön väitöskirjatutkimus Well-being of Immigrant Families with Russian Background in Finland määrittivät opinnäytetyömme perusjoukoksi venäläistaustaiset maahanmuuttajalapset. Tämän lisäksi tarkensimme itse perusjoukoksemme Kymenlaaksossa asuvat kaksikieliset ja alle 10-vuotiaat lapset.

Perusjoukosta valitaan otantamenetelmällä näyte, josta halutaan tehdä johtopäätöksiä. Otantamenetelmän ja siitä valittavan näytteen valitseminen on tärkeä osa tutkimusta. Otantaa tarvitaan, koska aina ei ole mahdollista ja järkevääkään ottaa tutkimukseen tutkittavaksi koko perusjoukkoa. Tässä tilanteessa tulee miettiä, mikä otanta menetelmä soveltuu parhaiten perusjoukon ominaisuuksiin. (Vilka 2005, 78; Uusitalo 1991, 70–71.) Tutkimuksen tekijä voi itse päättää, mikä otantamenetelmä on hänen tarkoitukseensa sopiva. Laadullisella aineistolla asian tai ilmiön ymmärtäminen ja siitä tehty tulkinta on sitä parempi, mitä laadullisempaa aineistoa tutkimuksen teossa on käytetty. Tällöin tutkija pystyy antamaan tutkittavasta asiasta yksityiskohtaisen ja tarkan kuvauksen. Tavoitteena laadullisessa tutkimuksessa ei olekaan yleistettävyyden saavuttaminen samalla tavalla kuin määrällisessä tutkimuksessa. (Vilka 2005, 126–127; Eskola & Suoranta 1998,18.)

Opinnäytetyössämme keräsimme aineiston harkinnanvaraista otantaa käyttäen. Harkinnanvaraisessa otannassa aineistosta valitaan näyte, joka edustaa parhaiten asiaa tai ilmiötä, josta halutaan tietoa. Harkinnanvaraisessa otannassa onkin kyse siitä, kuinka tutkija kykenee rakentamaan tutkimukseensa vahvat teoreettiset perusteet, jotka jo itsessään ohjaavat aineiston hankintaa. (Eskola & Suoranta 1998,18.) Opinnäytetyössämme valittua näytettä kohtaan on monia kriteerejä, joten sattumanvaraisen otannan toteuttaminen ei ole työssämme tarkoituksenmukaista tai edes mahdollista. Ensinnäkin

näytteen kohderyhmän, venäläistaustaisten maahanmuuttajalasten täytyi asua Kymenlaakson alueella. Lisäksi näytteeseemme osallistuvien lasten tuli olla alle 10-vuotiaita sekä kaksikielisiä, eli heidän täytyi osata ymmärrettävästi suomen kieltä venäjän kielen lisäksi. Opinnäytetyössämme harkinnanvaraiseen otantaan päätyminen oli selkeä ratkaisu, koska näin pääsimme parhaalla mahdollisella tavalla lähemmäksi tutkimusongelmassamme tavoittelemaamme vastausta (ks. Vilka 2005, 127).

Perusjoukko määrää tutkimusaineiston keräämisen tavan (Vilka 2005, 73). Meidän opinnäytetyömme tutkimusaineisto kerättiin kahdella eri menetelmällä, sadutuksella ja eläytymismenetelmän sovelluksella, perusjoukosta valittua näytettä käyttäen. Ensiksi kaksikielisiä, alle 10-vuotiaita venäläistaustaisia maahanmuuttajalapsia sadutettiin, jonka jälkeen lapsia pyydettiin kertomaan tarina eläytymismenetelmän sovelluksen tavoin. Tutkimuslupa tutkimuksen suorittamiseen Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan alueella haettiin Kouvolan, Kotkan, Haminan ja Imatran kaupungeista. Luvan saannin jälkeen etsimme aineistokeruussa hyödynnettävät lapset Kymenlaakson alueen päiväkodeista. Konkreettisesti aineistonkeruu tapahtui lapsen kanssa erillisessä huoneessa. Pyysimme lasta kertomaan tarinat sadutuksen keinoin ilman alkua ja eläytymismenetelmän sovellusta hyödyntäen kehyskertomuksen avulla. Samalla kirjasimme tarinan ylös juuri niin kuin lapsi oli sen sanellut. Tarinan kertomisen jälkeen luimme lapselle hänen tarinansa ääneen, minkä jälkeen lapsella oli mahdollisuus muokata tarinaansa. Tukena meillä oli tallennin, johon lapsen kertoma ja tarvittaessa korjaama tuotos tallentui.

Tutkimusaineistoa muutettaessa tekstimuotoon analysoitavaksi, siitä poistetaan ne tunnistetiedot, jotka eivät ole välttämättömiä analyysivaiheessa. Tätä kutsutaan anonymisoinniksi. Tärkeintä anonymisoinnissa on poistaa ainakin suorat tunnistetiedot, joita ovat nimi, tarkat yhteystiedot ja syntymäaika. Vain perusteltavissa tilanteissa nämä tiedot säilytetään tutkimuksen päättymiseen saakka. Suorien tunnistetietojen lisäksi tutkimusaineistossa voi esiintyä myös epäsuoria tunnistetietoja, joita ovat muun muassa asuinpaikka, työpaikka, sukupuoli ja koulutustausta. (Kuula & Tiitinen 2010, 452.) Analysoimme tarinoista löytyviä hyvinvoinnin teemoja ainoastaan yleisellä tasolla, jolloin yksittäisen lapsen identiteetti jäi tarkoituksellisesti suojaan. Lisäksi säilytimme kerätyn aineiston huolellisesti tutkimuksen ulkopuolisten tahojen ulottumattomissa. Näillä keinoin kunnioitimme lasten yksityisyyttä ja anonymiteettiä sekä pi-

dimme huolen siitä, ettei aineistonkeruuseemme osallistuneita lapsia pystytä tunnistamaan opinnäytetyöstämme.

9 TULOKSET

Keräämiemme lasten tarinoiden (liite 7) avulla selvitimme yleisesti kaksikielisten, alle 10-vuotiaiden venäläistaustaisten maahanmuuttajalasten kokemaa hyvinvointia. Analysoimme aineiston Helavirran tuloksiksi saamien teemojen mukaisesti. Analysoimme tarinoista vain selkeästi esille nousevia teemoja, sillä emme halunneet sortua ylianalysointiin ja sitä kautta virheellisiin tulkintoihin aiheesta.

9.1 Äiti hyvän elämän lähteenä

Pienten lasten elämässä äidin merkitys on vielä erityisen suuri, sillä tämänikäisten lasten tarve äidin rakkauteen ja emotionaaliseen läsnäoloon on korostunut (Sinkkonen 2001, 8). Varhaisimpina vuosina lapsi tarvitseekin äitiään erityisen paljon selviytyäkseen arjessa (Hellsten 2009, 249). Aineistossamme kahden lapsen kertomissa tarinoissa ilmeni äiti hyvän elämän lähteenä -teema. Näissä tarinoissa äiti tuli vahvasti esille, ja erityisesti toisen lapsen tarinoissa oma äiti näyttäytyi merkittävänä päähenkilönä. Yhteistä edellä kuvatuille tarinoille olikin äidin positiivinen ja perinteinen rooli lapsen arjessa. Äiti toimi yhdessä lapsen kanssa muun muassa leikkien ja kirjaa lukien sekä vastasi lapsen fysiologisiin tarpeisiin lohduttamalla ja tekemällä ruokaa:

”- - ketulta syntyi toinen kettu ja he tykkäsivät leikkiä yhdessä - -” (lapsi 6 sadutus)

”Sen äiti teki ruokaa.” (lapsi 3 eläytymismenetelmä)

”Äiti lukee mulle kirjaa.” (lapsi 3 eläytymismenetelmä)

”Lohdutti äiti minua.” (lapsi 3 eläytymismenetelmä)

9.2 Sosiaalisten suhteiden laaja kenttä

Tarinoita analysoidessamme ja sosiaalisten suhteiden laajaa kenttää etsiessämme huomasimme sen, että lasten tarinoissa ilmeni paljon erilaisia ja eriarvoisia sosiaalisia

suhteita sekä rooleja. Lapset nostivat esille niin perhe-, sukulaisuus- ja ystävyyssuhteet kuin satunnaiset ihmiskontaktitkin. Myös lasten suhteet eläimiin ja lemmikkeihin ilmensivät sosiaalisten suhteiden monialaista kenttää. Esimerkiksi lasten eläytymismenetelmätarinoista asioiden käsittely ja jäsentely tapahtui eläinten kautta. Lapset kuvasivat sosiaalisia suhteita lähinnä yhdessä tekemisenä.

Perheen ja perhesuhteiden sanotaan olevan lapselle elämän suurin asia ja tärkein voimavara. Kokonaisuudessaan perhe ja sen jäsenet ovat lapselle korvaamaton ja yksityinen asia, jota kukaan muu ei voi tuntea samalla tavalla. Perheen keskeisiksi tehtäviksi luetaan muun muassa tunne-elämän tukeminen, arvomaailman jakaminen sekä ihmisuhdetaitojen opettaminen. Perheen avulla lapsi oppii ottamaan vastuuta toiminnastaan sekä toimimaan sosiaalisessa kanssakäymisessä toisten ihmisten kanssa. (Sihvola 2002, 99–100; Jarasto & Sinervo 1997, 126–127.) Alla olevat katkelmat kahden lapsen tarinoista kuvasivat lasten sosiaalisia suhteita. Perhesuhteet ja ennen kaikkea suhde äitiin näyttäytyi tarinoissa kiistattomasti. Ensimmäisessä katkelmassa äiti oli pääroolissa sosiaalisissa suhteissa, mutta samaa äidin keskeistä roolia oli myös havaittavissa jälkimmäisessä tarinassa. Äitisuhteen lisäksi jälkimmäisessä tarinassa ilmeni sisarusuhteita:

”Sen äiti teki ruokaa. Äiti lukee mulle kirjaa. Me leivotaan. - - Lohdutti äiti minua.” (lapsi 3 eläytymismenetelmä)

”Olipa kerran kettu, jolla oli kettulapsi, joka tykkäsi olla paljon ulkona. Ja eräänä päivänä ketulta syntyi toinen kettu ja he tykkäsivät leikkiä yhdessä ulkona. Ja kun ne kasvoivat niille syntyivät uudet kaksi kettua, jotka sitten tykkäsivät olla sisällä ja niinpä he olivat sisällä. Ja isommat kettut olivat ulkona.” (lapsi 6 sadutus)

Kahden lapsen tarinoissa esiintyi isovanhempisuhteita. Näitä tarinoissa esiintyneitä suhteita tulkitessamme havaitsimme suhteiden koostuvan sekä henkilökohtaisista että sivullisten keskinäisistä sosiaalisista suhteista. Laajasta sosiaalisten suhteiden kentästä kertoi aiemmin mainittujen perhesuhteiden lisäksi tarinoissa ilmenneet sukulaisuussuhteet, joiden sanotaan olevan isovanhempisuhteiden ohella tärkeimpiä ulkopuolisia perheeseen vaikuttavia suhteita (ks. Jarasto & Sinervo 1997, 155.) Alla kuvatuissa tarinoissa välittyi tämä tärkeä suhde:

”Pappa hakee mut hoidosta, me mennää mummolaa.” (lapsi 5 sadutus)

”Olipa kerran vaari ja mummo. Vaari sanoi mummille: teepäs minulle lettuja. Niin mummi teki, yhden letun. Ja sitten vaari sanoi: teepäs lisää. Niin se teki lisää.” (lapsi 1 sadutus)

Alla kuvatut tarinoiden katkelmat kertoivat kaveruussuhteista, jotka ovat yksi keskeinen osa-alue sosiaalisten suhteiden laajassa kentässä. Alle kouluikäisen lapsen sanotaan elävän sosiaalisten kokeilujen aikaa, mikä tuli myös ilmi tarinoita analysoidessamme (ks. Jarasto & Sinervo 1997, 163–164). Etenkin ensimmäinen katkelma kuvasi uuden sosiaalisen suhteen muotoutumista. Puolestaan kaksi jälkimmäistä katkelmaa kertoivat monimuotoisista kaveruussuhteista. Näissä tapauksissa kaveruussuhde on muotoutunut tytön ja siilin väliseksi:

”Mutta sitten se kuuli yhden jutun, että tuli uusi koira. Ja sittenkin se meni sen luokse ja sanoi: Ollaanko kavereita? Ja sitten se sanoi: Ollaan.” (lapsi 1 eläytymismenetelmä)

”Tyttö näki siilin ja se otti, vei omaan kotiin.” (lapsi 4 sadutus)

”- - tyttö joka päivä siilin kaa meni pihalle leikkii.” (lapsi 4 sadutus)

Etenkin seuraavissa kolmen lapsen tarinoiden katkelmissa sosiaaliset suhteet korostuivat yhdessä tekemisenä. Tämä yhdessä tekeminen näytti tarinoissa tuottavan hyvää oloa ja onnellisuutta, joka voidaan rinnastaa hyvinvointiin. Lisäksi näitä katkelmia analysoidessamme huomasimme myös sen, että kanssakäymiset ilmenivät positiivisina sosiaalisina suhteina:

”Koska hän sai leikkiä ulkona ystäviensä kanssa.” (lapsi 6 eläytymismenetelmä)

”- - ketulta syntyi toinen kettu ja he tykkäsivät leikkiä yhdessä - -” (lapsi 6 sadutus)

”Ne on yhdessä iloisia, koska ne tykkää juosta kaikki yhdessä.” (lapsi 4 eläytymismenetelmä)

”Ne vaan juoksee ja leikkii koirien hippaa.” (lapsi 4 eläytymismenetelmä)

”Sen kanssa voi käydä lenkillä.” (lapsi 5 eläytymismenetelmä)

Sosiaaliset suhteet näyttäytyivät alla olevassa tarinassa monipuolisesti. Tarinassa näkyi suoranaisesti sosiaalisten suhteiden laaja kenttä, kun tarinan edetessä mukaan liittyi uusia osapuolia ja näin sosiaaliset suhteet laajenivat. Tarinaa tulkitessamme havaitimme, kuinka tarinan toimijoilla oli sosiaalisissa suhteissaan erilaisia ja eriarvoisia rooleja ja asemia. Esimerkiksi lettu-hahmo oli alistuva ja aneleva, kun taas tarinan edetessä vaihtuva osapuoli oli hallitseva ja vahva. Tarinasta kävi myös ilmi se, ettei sosiaalinen kanssakäyminen ole aina ja pelkästään positiivista. Esimerkkinä tästä letun ja ketun sosiaalinen suhde, joka ei päättynyt kummaakin osapuolta tyydyttävästi:

”- - yksi lettu niistä meni, hypähti ikkunalaudalta ja meni kävelemään metsään. Sitten sen vastaan tulikin jänis. Sanoi: hei lettu lettu, minä syön sinut. Lettu sano: älä syö minua. Päästä vain minut. Sitten teen mitä tahdot. Ja niin se teki. Jänö päästi sen, ja sitten sanoi: Hae minulle kak...kym jotain...kolme porkkanaa. Niin lettu tekikin. Se haki kolme porkkanaa ja sitten se meni, meni, meni ja sitten tulikin karhu vastaan. Lettu sanoi: Älä syö minua, sanon sinulle heti, mutta karhu sanoi: Sitten minä syönkin sinut. En pidä lupauksia. Ja niin se sanoi: Teen mitä sinä tahdot. Vain yksi juttu ja niin se tekikin. Karhu sanoi: Tuopas minulle kymmenen koiraa. Niin lettu tekikin. Ja sitten tulikin susi vastaan. Se sanoi: Minä syön sinut ja lettu sanoi sille: Älä syö minua, teen mitä tahdot. Ja niin se tekikin. Susi sanoi: Tuopas minulle kymmenen isoa lihapalaa ja niin se tekikin. Ja sitten susi päästi sen ja sitten tuli kettukin vastaan. Ja sanoi: Minä syön sinut. Ja sitten lettu sanoi: Älä syö minua. Ja niin kettu tekikin. Sitten lettu sanoi: Hei, minä teen mitä tahdot ja sitten se sanoi: Tuopas minulle kolme lihanpalaa, siis kalanpalaa. Ja lihanpalaa. Ja niin se tekikin. Toi ne, ja sitten kettu sanoi: Pistä ne minun suuhun ja niin se pisti. Mutta sitten kettu tekikin niin, että naps ja nappasi letun.”
(lapsi 1 sadutus)

Ihmisellä on luonnostaan tarve sosiaalisiin suhteisiin sekä niiden muodostamiin verkostoihin. Erilaisissa suhteissa ja verkostoissa jäsenenä oleminen antaa yksilölle välit-

tämisen kokemuksia. (Allardt 1976, 43.) Seuraavassa katkelmassa kuitenkin näyttäytyi hyvinvoinnin vastakohta, pahoinvointi. Sosiaalisten suhteiden puuttuminen aiheutti pahaa mieltä ja vaikutti näin negatiivisesti yksilön kokemaan hyvinvointiin:

”- - mutta oli surullista kun sillä ei ollut kavereita - -” (lapsi 1 eläytymismenetelmä)

9.3 Vastavuoroinen huolenpito

Vastavuoraisuus merkitsee sitä, että vuorovaikutussuhteessa olevat henkilöt vaikuttavat toinen toiseensa. Käytännössä vastavuoroinen huolenpitosuhde ilmenee siten, että kumpikin osapuoli saa jotain toiselta, mutta samalla myös antaa jotakin toiselle. (Allardt 1976, 43.) Jo pienestä pitäen lapset oppivat pitämään huolta toisista omien samankaltaisten kokemustensa kautta (Jarasto & Sinervo 1997, 139).

Analysoidessamme aineistoamme havaitsimme, että lapsien tuottamista tarinoista ei ilmennyt suoranaisesti vastavuoroiseen huolenpitoon viittaavia teemoja. Vastavuoroisuutta lasten tarinoissa näkyi jonkin verran, mutta mielestämme vastavuoroista huolenpitosuhdetta ei yhdenkään lapsen tarinassa selkeästi esiintynyt. Erään lapsen tarinassa kuvattiin lapsen ja isovanhempien keskinäistä vastavuoroista suhdetta. Huomioidessamme kuitenkin huolenpitosuhteen puuttumisen ja sitä kautta ylitulkinnan riskin, jätimme katkelman tietoisesti tämän teeman ulkopuolelle.

9.4 Arjen osallisuus ja osattomuus

Arjen osallisuus -teema nousi esille lähes kaikkein lasten tarinoissa. Ainoastaan yhden lapsen tarinoissa ei osallisuus-teemaa ilmennyt laisinkaan. Yhdessä tekeminen oli yleisin osallisuudesta kertova yksittäinen tekijä, joka oli vahvasti esillä kaikissa osallisuutta kuvaavissa tarinoissa. Osattomuus puolestaan jäi huomattavasti pienempään rooliin tarinoissa, sillä vain yhden lapsen tarinassa sivuttiin sitä.

Seuraavissa katkelmissa arjen osallisuutta kuvasi kuuluminen johonkin ja yhdessä tekeminen. Osallisuus näkyi erityisesti sanoissa ”kanssa” ja ”yhdessä”, sillä ne viittaavat toimintaan, johon ollaan itse osallisia. Tarinoista kävi ilmi myös se, että toiminta lähtee omasta vapaasta tahdosta ja johtaa jaettuun iloon ja hyvään oloon. Kolmessa viimeisessä tarinassa osallisuus ilmeni osallistumisena arkipäivän askareisiin, kuten

kotitöiden tekoon. Tämä on yksinkertaisimmillaan arjen osallisuutta (ks. Oranen 2008, 10, 15). Tällainen osallisuus antaa myönteisiä kokemuksia omasta merkityksellisyydestä:

”Koska hän sai leikkiä ulkona ystäviensä kanssa. Ja leikkiä pallolla heidän kanssa ulkona. Seuraavaksi he tykkäsivät leikkiä myös sisällä ja tulivat joskus myös ulos leikkimään.” (lapsi 6 eläytymismenetelmä)

”- - he tykkäsivät leikkiä yhdessä - -” (lapsi 6 sadutus)

”Ne on yhdessä iloisia, koska ne tykkää juosta kaikki yhdessä.” (lapsi 4 eläytymismenetelmä)

”Me leivotaan yhdessä.” (lapsi 5 sadutus)

”- - auttaa mummoa ja pappaa.” (lapsi 5 sadutus)

”- - mä myös autan mummoa kukkien kastelussa, pöydän kattamisessa ja ruuanteossa.” (lapsi 5 sadutus)

Lapsen yhtenä ihmisoikeutena nähdään hänen mahdollisuus vaikuttaa itseä koskeviin asioihin ja olla osallisena päätöksenteossa (Oranen 2008, 15). Alla olevat katkelmat kuvasivat osuvasti osallisuutta, sillä ne kertoivat omasta mahdollisuudesta vaikuttaa itseä koskeviin asioihin ja päättää niistä. Osallisuus näkyi viimeisessä katkelmassa oikeutena lopettaa satu milloin tahansa tai olla kertomatta sitä ollenkaan. Myös ensimmäisessä katkelmassa toimittiin oman tahdon mukaisesti, osallisuuttaan ja omaa päättävävaltaa käyttäen:

”- - jotka sitten tykkäsivät olla sisällä ja niinpä he olivat sisällä.” (lapsi 6 sadutus)

”En haluu. En haluu piirtää. En haluu kertoa ku ei oo pakko.” (lapsi 2 eläytymismenetelmä)

Alla kuvatuissa tarinan osissa välittyi selkeästi yksi osallisuuden pääteemoista. Päätöksenteossa on otettu huomioon molempien osapuolten näkemykset ja toimittu niiden

pohjalta. Sanotaan, että mitä useammin lasta osallistetaan arjen päätöksentekoon, sitä paremmin hän kykenee myöhemmin ottamaan vastaavanlaisissa tilanteissa toiset huomioon. (Ks. Sihvola 2002, 129.) Kriittisesti tarkasteltuna osallisuus ei kuitenkaan ollut alla mainituissa tarinoissa itsestään selvää, vaan toisen osapuolten oli ikään kuin aneltava osallisuutta vaikuttaa päätöksentekoon:

”Sanoi: hei lettu lettu, minä syön sinut. Lettu sano: älä syö minua. Päätä vain minut. Sitten teen mitä tahdot. Ja niin se teki. Jänö päästi sen, ja sitten sanoi: Hae minulle kak...kym jotain...kolme porkkanaa. Niin lettu tekikin. Se haki kolme porkkanaa ja sitten se meni - -” (lapsi 1 sadutus)

”- - ja sitten tulikin karhu vastaan. Lettu sanoi: Älä syö minua, sanon sinulle heti, mutta karhu sanoi: Sitten minä syönkin sinut. En pidä lupauksia. Ja niin se sanoi: Teen mitä sinä tahdot. Vain yksi juttu ja niin se tekikin. Karhu sanoi: Tuopas minulle kymmenen koiraa. Niin lettu tekikin.” (lapsi 1 sadutus)

”Ja sitten tulikin susi vastaan. Se sanoi: Minä syön sinut ja lettu sanoi sille: Älä syö minua, teen mitä tahdot. Ja niin se tekikin. Susi sanoi: Tuopas minulle kymmenen isoa lihapalaa ja niin se tekikin. Ja sitten susi päästi sen - -” (lapsi 1 sadutus)

”- - ja sitten tuli kettukin vastaan. Ja sanoi: Minä syön sinut. Ja sitten lettu sanoi: Älä syö minua. Ja niin kettu tekikin. Sitten lettu sanoi: Hei, minä teen mitä tahdot ja sitten se sanoi: Tuopas minulle kolme lihanpalaa, siis kalanpalaa. Ja lihanpalaa. Ja niin se tekikin. Toi ne, ja sitten kettu sanoi: Pistä ne minun suuhun ja niin se pisti.” (lapsi 1 sadutus)

Osallisuuden yhtenä perusmääritelmänä nähdään osallisuuden kulminoituvan yhteisössä olemiseen ja siihen vaikuttamiseen (ks. Oranen 2008, 9). Alla olevasta tarinan katkelmasta kuvastui kuitenkin, kuinka tämä perusmääritelmä ei toteutunut. Mielipiteiden huomioon ottaminen ja kuunteleminen ovat jääneet huomiotta. Kettu ei kuunnellut lettua, eikä ottanut hänen mielipiteitään huomioon päätöksenteossa, vaan toimi täysin oman päätäntävällän mukaisesti. Tällöin päätöksenteko oli vain toisen osapuolen vastuulla. Edellä mainittujen havaintojen perusteella koimme katkelmasta välittyvän osattomuuden teeman:

”Mutta sitten kettu tekikin niin, että naps ja nappasi letun.” (lapsi 1 sadutus)

9.5 Menestyminen ja menestymättömyys

Menestymisellä tarkoitetaan ihmisen tarvetta, halua ja kykyä mennä elämässä eteenpäin ja saavuttaa asettamiensa tavoitteita. Menestyneen ihmisen nähdäänkin kokeneen onnistumisia, kun taas epäonnistumiset ja vastoinkäymiset viestittävät menestymättömyydestä. (Sihvola 2002, 32.) Menestyminen ja menestymättömyys -teemat jäivät lasten tarinoissa taka-alalle. Tarinoita analysoidessamme kyseisiin teemoihin viittaavia ajatuksia ei noussut esille.

9.6 Muita teemoja hyvinvoinnista

Etsiessämme aineistostamme Helavirran jaottelun mukaisia teemoja havaitsimme aineistomme sisältävän myös näiden teemojen ulkopuolelle jääviä vahvasti hyvinvointiin liittyviä katkelmia. Koimme katkelmien olevan merkityksellisiä, joten halusimme huomioida myös nämä hyvinvoinnin tekijät ja analysoida niitä osana opinnäytetyötämme.

Koimme alla olevien katkelmien viestivän *”tykkätä”*- ja *”rakastua”*-verbeillä hyvinvoinnista. Katkelmien verbeistä välittyi kyky tuntea hyvää oloa ja sitä kautta kokea hyvinvointia. Yksilöt saavuttavat hyvinvoinnin tuntemuksia mitä erilaisimmissa tilanteissa. Toiset kokevat hyvinvointia esimerkiksi toiminnan, kuten katkelmissa esiintyneiden ulkoilun ja leikin kautta, kun taas toisille hyvinvointia on sisäinen hyvänolon tunne, kuten katkelmassa esiintynyt rakastuminen. (Ks. Allardt 1976, 32, 34.) Katkelmissa esiintyneet verbit tuottavat positiivisia miellelyhtymiä, joilla voidaan ajatella olevan yhteys yksilön kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin:

”- - joka tykkäsi olla paljon ulkona.” (lapsi 6 sadutus)

”Se tykkää luusta.” (lapsi 5 eläytymismenetelmä)

”Mä tykkään - -” (lapsi 3 sadutus)

”Mä tykkään kirjasta.” (lapsi 3 sadutus)

”- - se tykkää leikkiä.” (lapsi 5 eläytymismenetelmä)

”Sitten mä tykkään mun pyörästä.” (lapsi 3 sadutus)

”Ja vieläkin siellä oli yksi juttu mistä se tykkäsi eniten. Sen paras lelu.”
(lapsi 1 eläytymismenetelmä)

”Sillä on hyvä mieli, ku se ulkoilee ja leikkii.” (lapsi 4 eläytymismenetelmä)

”Ja niin he rakastuivat.” (lapsi 1 eläytymismenetelmä)

Hyvinvointi näkyi katkelmissa myös sanassa *”oma”*, joka kertoi omistamisesta. Omistamisen voi ajatella olevan yksi osatekijä yksilön hyvinvoinnissa. Kun ihmisellä on esimerkiksi paljon rahaa, oletetaan hänellä olevan hyvät edellytykset onneen ja hyvinvoinnin kokemuksiin, taloudellisten paineiden ollessa vähäiset. Pohdittuamme asiaa kriittisemmin, mieleemme nousi ajatus siitä, voiko omistamista kuitenkaan näin yksiselitteisesti liittää hyvinvointiin. Mielestämme kuitenkin jälkimmäinen katkelma kertoi oman kopin omistamisen tuovan hyvää oloa ja hyvinvointia:

”Se oli menossa omaan pesään.” (lapsi 4 sadutus)

”No varmaan ku sillä oli luu ja oma koppi, missä se voisi nukkua. Ja siellä oli hyvä olla. Siellä oli matot joka paikassa.” (lapsi 1 eläytymismenetelmä)

10 TULOSTEN YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tulosten yhteenveto- ja johtopäätökset -osiossa kuvaamme ensin saamiamme tuloksia yleisellä tasolla. Sen jälkeen avaamme tuloksia ja johtopäätöksiä tarkemmin jokaisen viiden teeman kohdalla. Päätäntäosuudessa vastaamme opinnäytetyömme tutkimuskysymykseen ja pohdimme myös mahdollisia tekijöitä, jotka ovat saattaneet vaikuttaa saamiimme tuloksiin. Tulos- ja johtopäätösvaiheissa toimimme jo aiemmin tekemiemme valintojen mukaisesti, pitäytyen asiasisältöisessä tulkintatavassa, ylitulkinnan riski huomioiden.

Lasten tarinoita analysoidessamme ensimmäinen tekemämme havainto oli, että etsimämme viisi teemaa näyttäytyivät lasten tarinoissa hyvin eri tavalla. Toiset teemoista tulivat esille selkeästi ja kohtalaisen laajasti, kun taas toisia teemoja ei tarinoista ilmennyt laisinkaan. Vastavuoroinen huolenpito sekä menestyminen ja menestymättömyys olivat teemoja, jotka jäivät lasten kertomien tarinoiden ulkopuolelle. Vastaavasti äiti hyvän elämän lähteenä, sosiaalisten suhteiden laaja kenttä sekä osallisuus ja osattomuus -teemat nousivat tarinoista esille. Analysoidessamme tarinoita havaitsimme niistä löytyvän myös muita, Helavirran teemojen ulkopuolelle jääneitä, tärkeitä hyvinvoinnin teemoja. Koemme nämä ulkopuolelle jääneet hyvinvoinnin teemat myös oleellisiksi opinnäytetyömme tuloksiksi.

10.1 Yhteenveto ja johtopäätökset teemoittain

Aineistossamme äiti hyvän elämän lähteenä -teema esiintyi kahden lapsen tarinassa. Analysoidessamme lasten tarinoita huomasimme teeman esiintymisen olleen ikä- ja sukupuolisidonnaista. Nuorin aineistonkeruuseen osallistunut lapsi toi äidin merkittävän roolin elämässään selkeimmin esille. Hänen tarinassaan äiti toimi ikään kuin arjen sankarina, ollen lapsen läsnä etenkin silloin, kun lapsi häntä eniten tarvitsi. Myös toisen lapsen tarinassa äiti oli saatavilla tarpeen tullen. Tästä tuloksesta voimme päätellä äidin merkityksen olevan korostunein nuorempien lasten keskuudessa. Sukupuolisidonnaisuus näyttäytyi tarinoissa siten, että äidin roolin esille toivat ainoastaan aineistonkeruuseemme osallistuneet tyttölapsat. Haluamme pitää tämän asian kuitenkin vain havaintona, sillä tähän tulokseen saattoi vahvasti vaikuttaa se, että aineistokeruuseemme osallistui vain suhteellisen pieni määrä lapsia, joista suurin osa oli tyttöjä. Näiden edellä mainittujen syiden vuoksi emme huomioi tätä havaintoamme kovinkaan merkittävänä johtopäätöksenä opinnäytetyössämme.

Sosiaalisten suhteiden laaja kenttä -teemaa esiintyi viiden lapsen tarinoissa. Nämä suhteet olivat niin perhe-, sukulaisuus- kuin kavereussuhteitakin. Johtopäätöksensä tästä tuloksestamme teimme sen, että tämän ikäisillä kaksikielisillä, alle 10-vuotiailla venäläistaustaisilla maahanmuuttajalapsilla on jo pienestä pitäen laajahko sosiaalinen verkosto, johon kuuluvat niin perhe, sukulaiset kuin ystävätkin. Tarinoista käy ilmi myös se, että lapset ovat tottuneet olemaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa ja harjoittelevat parasta aikaa omien sosiaalisten suhteiden luomista.

Tuloksiksi osallisuus ja osattomuus -teemasta saimme sen, että osallisuutta ilmeni viiden lapsen tarinassa, kun puolestaan osattomuus näyttäytyi vain yhden lapsen tarinassa. Yhteenvetona voimme todeta, että osallisuus merkitsee lapsille osallistumista arjen askareisiin yhdessä läheisten kanssa. Johtopäätökseksi teimme sen, että lapsilla on kokemuksia osallistumisesta ja osallisuudesta. Tämä viesti välittyi vahvasti lasten tarinoista heidän tiedostaessaan omat vaikutusmahdollisuutensa ja osallisuutensa arkeen. Osattomuus -teeman vähäisen esiintymisen puolestaan koemme johtuvan osittain siitä, etteivät kohderyhmämme lapset osaa vielä tiedostaa ja sanoittaa osallistumattomuutensa olevan osattomuutta. Mikäli lapset eivät saa vaikuttaa arjen valintoihin, voivat he kokea niiden olevankin aikuisten asioita, joihin heidän ei kuulukaan saada vaikuttaa tai olla osallisia.

Yhteenvetona toteamme, että vastavuoroinen huolenpito sekä menestyminen ja menestymättömyys -teemoja ei lasten tarinoissa esiintynyt. Mietittyämme syitä näiden teemojen pois jäämiseen, tulimme siihen johtopäätökseen, että kumpikin teemoista korostuu vasta myöhemmin lapsen elämässä. Mielestämme nämä teemat eivät niinkään ole mukana lapsen arjessa vielä alle 10-vuotiaana, vaan nousevat esille myöhemmässä kouluiässä. Koemme koulun ja sen aiheuttamien paineiden ja menestymisen tarpeiden tuovan näitä kyseisiä teemoja myöhemmin esille. Vastavuoroisen huolenpidon -teeman koemme jääneen lasten tarinoiden ulkopuolelle myös siitä syystä, ettei tämän ikäisiä lapsia vielä niinkään velvoiteta huolehtimaan toisista, vaan tärkeämpää on se, että he oppivat ensin huolehtimaan itsestään. Mielestämme teema ja sen merkitys korostuvat vasta myöhemmässä kouluiässä, jolloin lapsilta aletaan entistä enemmän odottaa ja vaatia toisten tarpeisiin vastaamista.

Edellä kuvattujen teemojen lisäksi löysimme tarinoista myös muuta hyvinvointiteemaa. Muu hyvinvoinnin teema ilmeni viiden lapsen tarinoissa. Hyvinvointi esiintyi lasten tarinoissa tuntemuksina ja omistamisena. Johtopäätöksinä näistä tuloksista teimme sen, että lapsilla on entuudestaan hyvinvoinnin kokemuksia, koska he osaavat tuoda niitä tarinoissaan esille. Esimerkiksi lapset osasivat kertoa erilaisista tuntemuksista, kuten rakastamisen ja tykkäämisen tunteista. Tämän oletamme viestivän siitä, että lapset ovat olleet näiden tuntemusten kanssa tekemisissä. Tulkitsimme aikuisten mahdollistaneen sen, että lapset ovat saaneet harjoitella ja ilmaista omia tunnetilojaan turvallisessa ympäristössä.

10.2 Pohdinta

Tutkimuskysymyksenämme oli, millaiseksi kaksikieliset, alle 10-vuotiaat venäläis-taustaiset maahanmuuttajalapset kuvaavat hyvinvointia. Tavoitteenamme oli selvittää yleisesti kohderyhmämme kokemaa hyvinvointia, ei kenenkään aineistonkeruuseemme osallistuneen yksittäisen lapsen kokemaa hyvinvointia. Etsimme tuloksia tutkimuskysymykseemme viiden teeman avulla. Kolme löytynyttä teemaa kuvastivat lasten hyvinvoinnin olevan yhteydessä moninaisiin sosiaalisiin suhteisiin sekä osallisuuteen. Koemme suhteellisen pienen aineistomme vaikuttaneen kuitenkin siihen, ettemme voi tehdä kovinkaan vahvaa johtopäätöstä kohderyhmämme hyvinvoinnin kokemisesta. Näin ollen emme myöskään sorru vastaamaan tutkimuskysymykseemme yksioikoisesti. Riskinä pienessä aineistossamme oli myös se, että tuloksia kuvatessamme ja johtopäätöksiä tehdessämme yleistäisimme liikaa näiden lasten kokemuksia kaikkien kohderyhmän lasten kokemuksiksi. Kuitenkin siltä osin, mitä aineistomme meille viesti, voimme todeta kohderyhmämme kokevan hyvinvointinsa myönteisesti. Lasten tarinat sisälsivät pääosin positiivisia ajatuksia, joiden tulkitsemme viestivän hyvinvointia.

Verrattuamme tuloksiamme Helavirran (2011) saamiin tuloksiin, huomasimme, että tuloksemme eroavat jonkin verran toisistaan. Esimerkiksi Helavirran tuloksissa kaikki viisi edellä mainittua teemaa nousivat tutkimuksessa esille, mutta meidän opinnäyte-työssämme kaksi teemaa jäi kokonaan esiintymättä. Pohdittuamme syitä tähän eroavaisuuteen, tulimme siihen tulokseen, että lasten iällä oli suuri merkitys tuloksiin. Helavirran tutkimukseen osallistuneet lapset olivat sekä ikäjakaumaltaan laajempi ryhmä että iältään vanhempia, kuin meidän aineistonkeruuseemme osallistuneet lapset. Tämän vuoksi on myös luonnollista, että hänen aineistossaan kaikki viisi teemaa näyttäytyivät monipuolisemmin. Lasten erilainen ikäjakauma vaikutti siihen, että me emme voi tehdä suoria ja päteviä johtopäätöksiä tutkimustemme välille. Emme myöskään voi, esioletuksemme mukaisesti, todeta lasten taustoilla olleen vaikutusta hyvinvoinnin kokemiseen.

Toimimme aineistonkeruutilanteissa parina varmistuaksemme siitä, että lapsen tarinat tuli kuultua ja ymmärrettyä oikein. Tämä asetelma saattoi kuitenkin vaikuttaa lasten tarinoiden tuottamiseen. Asiaan vaikuttanee se, että lähes kaikki lapset toimivat tilanteissa yksin kahden tuntemattoman aineistonkerääjän seurassa. Kahden aineistonke-

rääjän läsnäolo saattoi luoda lisäjännitystä lapseen ja näin vaikuttaa negatiivisesti tarinoiden sisältöön ja laajuuteen sekä tarinan kerrontaan. Yhdellä aineistonkeruuseen osallistuneella lapsella oli tilanteessa äiti mukana, ja myös sillä on voinut olla vaikutusta lapsen tarinointiin. Äidin läsnäolo saattoi näkyä lapsen tarinoissa siten, ettei lapsi uskaltanut tuoda omia ajatuksiaan julki niin vapautuneesti ja aidosti. Tarinankerronta tilanteessa havaitsimmekin lapsen hakevan jatkuvasti äitinsä hyväksyntää tarinalleen. Lisäksi saamiimme tuloksiin vaikutti varmasti se, että lapset olivat suhteellisen nuoria ja kaksikielisyys asetti rajat heidän kielelliseen ilmaisuunsa.

11 LOPUKSI

Opinnäytetyöprosessin alusta alkaen etenimme prosessissamme järjestelmällisesti, antaen itsellemme aikaa työstää jokaista vaihetta. Ensimmäinen suurempi haaste tuli eteemme, kun etsimme aineistonkeruuseemme osallistuvia lapsia. Vähäinen aineistonkeruun lapsimäärä aiheutti pohdintaa siitä, tarvitsisimmeko opinnäytetyöhömmme laajemman aineiston vai pystyisikö tämä aineisto antamaan perusteellisen kuvauksen aiheesta ja näin vastaamaan tutkimuskysymykseemme. Päädyimme jälkimmäiseen vaihtoehtoon, sillä tarinoita selaillessamme havaitsimme aineistosta löytyvän hyvinvoinnin teemoja. Näin jälkikäteen asiaa vielä pohdittuamme valintamme osoittautui oikeaksi ratkaisuksi. Etenkin aineiston tulos- ja johtopäätösvaiheissa vakuutuimme aineiston sisällön riittävydestä ja laadukkuudesta.

Mielestämme aineistonkerääjällä on merkittävä vaikutus koko aineistonkeruutilanteeseen. Opimme, kuinka pieniltäkin tuntuvilla asioilla, kuten hymyllä, rauhallisuudella ja kiireettömyydellä saavutetaan tilanteessa paljon. Lapset aistivat heti sen, onko aineistonkerääjä oikeasti läsnä ja haluaako hän kuulla sen, mitä lapsella on sanottavana. Yksi esimerkki opettavaisesta ja mielenkiintoisesta sadutus-tilanteesta oli se, kun eräs lapsi totesi sadun tulevan häneltä vain venäjäksi. Jouduimme miettimään, miten reagoimme lapsen sanoihin. Emme halunneet saada lapselle tunnetta siitä, että venäjänkielinen satu olisi väärä, vaan yritimme kääntää asian päinvastoin. Halusimme viestittää lapselle arvostavamme hänen kahden kielen osaamistaan, vaikka jouduimme pyytämään lasta kertomaan tarinan suomeksi. Näin me aineistonkerääjinä pystyimme ymmärtämään sen. Lisäksi tärkeää ja oleellista aineistonkeruutilanteeseen valmistautumisessa oli mielestämme myös se, että tutustuimme lapsiin ennakkoon koko lapsiryhmän läsnä ollessa. Oletamme tämän vaikuttaneen myönteisesti onnistuneisiin ai-

neistonkeruuhetkiin. Kokonaisuudessaan koimme aineistonkeruun opettaneen meille niin lasten kuuntelun tärkeyden kuin uusien menetelmien käytönkin.

Opinnäytetyön kirjoitusvaiheessa pohdimme lähteiden ajankohtaisuutta ja luotettavuutta, sillä monet käyttämistämme teoksista olivat suositeltua vanhempia. Teoksimme lähdekriittisesti tarkasteltuamme tulimme kuitenkin siihen tulokseen, että käyttämämme teokset ovat iästään huolimatta edelleen päteviä ja näin ollen käyttökelpoisia. Esimerkiksi hyvinvoinnista kertovan kirjallisuuden sekä lapsuuteen liittyvien vanhempien teosten käyttö opinnäytetyössämme on meiltä tietoinen valinta.

Erityisen iloisia olimme siitä, että lapset olivat niin konkreettisesti asemassa opinnäytetyössämme. Mielestämme työmme on esimerkki siitä, mitä lasten osallistaminen tarkoittaa. Jatkoehdotuksena työmme eteenpäin jalostamisessa olisi mielestämme hyvä selvittää syitä kohderyhmämme kokemuksiin hyvinvoinnistaan. Mitkä tekijät edistävät ja mitkä puolestaan heikentävät kohderyhmämme kokemaa hyvinvointia? Kuten yllä jo mainitsimme, emme voi pelkästään opinnäytetyömme perusteella esittää kovinkaan päteviä ja yksioikoisia tutkimustuloksia aiheesta. Jatkotutkimuksen avulla mahdollistuisivat luotettavimmat tutkimustulokset, kun aiheeseen paneuduttaisiin lisää ja sitä käsiteltäisiin laajemmin eri näkökulmista.

LÄHTEET

Airaksinen, T. 2006. Onnellisuuden opas. Helsinki: Johnny Kniga.

Alanen, L. & Bardy, M. 1990. Lapsuuden aika ja lapsuuden paikka. Tutkimus lapsuudesta yhteiskunnallisena ilmiönä. Sosiaalhallituksen julkaisuja 12/1990. Helsinki: Sosiaalhallitus.

Alanko, A. 2010. Osallistumisen ja osallisuuden määritelmiä. Teoksessa: Kallio, K. P., Ritala-Koskinen, A. & Rutanen, N. (toim.) Missä lapsuutta tehdään? Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto: Nuorisotutkimusseura Julkaisuja 105, s. 57.

Alasuutari, P. 2005. Yhteiskuntatutkimuksen etiikasta. Teoksessa: Räsänen, P., Anttila, A.-H. & Melin, H. (toim.) Tutkimus menetelmien pyörteissä. Sosiaalitutkimuksen lähtökohdat ja valinnat. Jyväskylä: PS-kustannus, s. 19.

Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Porvoo: WSOY.

Arajärvi, T. 1988. Tasapainoinen lapsuus. Helsinki: WSOY.

Empowerment of Families with Children -hanke. 2010. Julkaisematon hankesuunnitelma.

Eskola, J. 1997. Eläytymismenetelmäopas. Tampere: Tampereen yliopisto.

Eskola, J. 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 2. korjattu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Eskola, J. 2010. Eläytymismenetelmän autuus ja kurjuus. Teoksessa: Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, s. 74–77.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 2. painos. Tampere: Vastapaino.

Etelä-Kymenlaakson maahanmuutto-ohjelma. 2010–2012. Pyhtään Internet-sivut.

Saatavissa:

<http://www.pyhtaa.fi/P%E4%E4t%F6ksenteko/Strategiat%20ja%20ohjelmat> [viitattu 14.2.2012].

Halme, K. 2011. Maahanmuuttajataustaisten lasten kielikasvatus varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Teoksessa: Nurmilaakso, M. & Välimäki, A.-L. (toim.) Lapsi ja kieli: Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: THL, s. 86–87.

Hassinen, S. 2005. Lapsesta kasvaa kaksikielinen. Helsinki: Finn Lectura.

Helavirta, S. 2011. Lapset hyvinvointitiedon tuottajina. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Saatavissa: <http://uta17-kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/66827/978-951-44-8604-3.pdf?sequence=1> [viitattu 25.1.2013].

Hellsten, T. 1999. Vanhemmuus: vastuullista vallankäyttöä. Helsinki: Kirjapaja.

Hellsten, T. 2009. Vanhemmuus: vastuullista vallankäyttöä. 4. painos. Helsinki: Kirjapaja.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Ikäläinen, S., Martiskainen, T. & Törrönen, M. 2003. Mangopuun juurelta kuusen katveeseen: asiakkaana maahanmuuttajaperhe. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.

Jasinskaja-Lahti, I. 2007. Venäläiset perheet ja seksuaalisuus murroksessa. Helsinki: Väestöliitto.

Jasinskaja-Lahti, I., Liebkind, K. & Vesala, T. 2002. Rasismi ja syrjintä Suomessa, maahanmuuttajien kokemuksia. Helsinki: Gaudeamus.

Jarasto, P. & Sinervo, N. 1997. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus.

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Karlsson, L. 2003. Sadutus: Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Karlsson, L. 2006. Lapsen maailmassa. Teoksessa: Karlsson, L. (toim.) Lapset kertovat... Työpapereita 9/2006. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes, s. 12.

Karlsson, L. 2006. Lapset kertovat... Teoksessa: Karlsson, L. (toim.) Lapset kertovat... Työpapereita 9/2006. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes, s. 3.

Karlsson, L. 2006. Lapsi-tiedon lähteet. Teoksessa: Karlsson, L. (toim.) Lapset kertovat... Työpapereita 9/2006. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes, s. 11.

Karlsson, L. & Riihelä, M. 2006. Tervetuloa lasten kuuntelun ja sadutuksen maailmaan – sadutus pähkinäkuoressa. Teoksessa: Karlsson, L. (toim.) Lapset kertovat... Työpapereita 9/2006. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes. s. 18–19.

Kekki, P. 2010. ”Nyttien ajattelen, että kaikki sujuu hyvin”. Maahanmuuttajanuorten hyvinvointi ja elämäntapa Kymenlaaksossa. Opinnäytetyö. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Saatavissa:
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/21913/Kekki_Paula.pdf?sequence=1 [viitattu 14.2.2012].

Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.

Kuula, A. & Tiitinen, S. 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Laine, K. 2005. Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa. Helsinki: Otava.

Leiwo, M. 1989. Lapsen kielen kehitys. Helsinki: Yliopistopaino.

Leri, O. 2011. Venäjänkielisten lasten sadutus. Äidinkielen opetuksen tukemista päiväkodissa. Opinnäytetyö. Lahden ammattikorkeakoulu. Saatavissa: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/34131/leri_olga_lasten_sadutus.pdf?sequence=1 [viitattu 14.2 2012].

Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi Suomessa. 2010. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen Internet-sivut. Saatavissa: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/70142513-9e09-42ae-b81c-73797d732baa> [viitattu 14.2.2012].

Metsämuuronen, J. 2001. Laadullisen tutkimuksen perusteet. 2. tarkistettu painos. Helsinki: International Methelp.

Mäkijärvi, L. 2008. Aikuisen vastuu: Miten kasvatan tämän ajan lasta. Vääksi: Kirjatalo Leena Mäkijärvi.

Ojanen, M. 2009. Hyvinvoinnin käsikirja. Helsinki: Kirjapaja.

Oranen, M. 2008. Mitä mieltä? Mitä mieltä!: lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Sosiaali- ja terveysministeriön Lastensuojelun kehittämisohjelman raportti. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

Puuronen, V. 2011. Rasistinen Suomi. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Rusanen, E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Helsinki: Finn Lectura.

Saari, J. 2011. Hyvinvoinnin kentät. Teoksessa: Saari, J. (toim.) Hyvinvointi suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, s. 43–44.

Sihvola, S. 2002. Voimaa vanhemmuuteen. Helsinki: Ajatus.

Simpura, J. & Uusitalo, H. 2011. Hyvinvointi ja sosiaalinen kehitys. Teoksessa: Saari, J. (toim.) Hyvinvointi suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, s. 50.

Sinkkonen, M. 2001. Äidiksi lapselleni. Helsinki: Kirjapaja.

Suomen väestöstä ulkomaista syntyperää olevia 4,8 prosenttia. Tilastokeskuksen Internet-sivut. Päivitetty: 30.11.2012. Saatavissa:

http://www.stat.fi/til/vaerak/2011/01/vaerak_2011_01_2012-11-30_tie_001_fi.html [viitattu 19.1.2013].

Suoninen, E., Pirttilä-Backman, A-M., Lahikainen, A R. & Ahokas, M. 2010. Arjen sosiaalipsykologia. Helsinki: WSOYpro.

Tilastokeskus: Kieli iän ja sukupuolen mukaan maakunnittain 1990-2012. Saatavissa: <http://193.166.171.75/Dialog/Saveshow.asp> [viitattu 28.10.2013].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tutkimusetiikka. 2010. Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston Internet-sivut. Päivitetty 21.7.2010. Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/laki_ja_etiikka/etiikka_lait.html [viitattu 12.2.2012].

Uusitalo, H. 1991. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan. Helsinki: WSOY.

Veistilä, M. 2011. Well-being of Immigrant Families with Russian Background in Finland. Research Plan for Doctoral Dissertation. Helsingin yliopiston sosiaalityön laitos.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimustiedote

Venäläistaustaisten maahanmuuttajaperheiden hyvinvointi Suomessa

Venäläistaustaiset maahanmuuttajat ovat Suomen suurin maahanmuuttajaryhmä. Tutkittua tietoa heidän arjestaan ja hyvinvoinnistaan Suomessa on olemassa melko vähän, ja heidän omien kokemustensa kuuleminen olisi erittäin tärkeää.

Kymenlaaksossa ja Etelä-Karjalassa venäläistaustaisten maahanmuuttajien kanssa tehtävää perhetyötä kehittämään on aloitettu huhtikuussa 2011 Empowerment of Families with Children -hanke. Hankkeen aikana järjestetään kaakkoissuomalaisille sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille koulutusta ja tuotetaan uutta tietoa Suomen ja Venäjän käytännön toimijoiden palveluista, osaamisesta ja parhaista käytännöistä.

Hankkeeseen liittyen toteutetaan laaja kyselytutkimus kaakkoissuomalaisille venäläistaustaisille maahanmuuttajaperheille ja haastattelututkimus sosiaalialan ammattilaisille sekä lasten ja perheiden hyvinvointiin liittyvä väitöskirjatutkimus. Lisäksi hankkeen aikana tehdään haastattelututkimus, jossa haastatellaan n. 10 lastensuojelun asiakkaana olevan venäläistaustaisen perheen äitiä. Tällöin tutkimuksen kohteena ovat äitien kokemukset sosiaalityöstä, nykyisten lastensuojelun tukimuotojen vaikuttavuudesta sekä perheensä avuntarpeesta ja voimavaroista.

Hankkeen tutkimusjohtajana toimii Helsingin yliopiston Sosiaalityön laitoksen professori Maritta Törrönen. Hankkeeseen palkattuna tutkijana toimii HY Palmenian Kotkan yksikössä Eveliina Heino. Väitöskirjatutkija, VTL Minna Veistilä toimii yliopettajana Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa, ja ammattikorkeakoulun sosionomi (AMK)- ja sosionomi (ylempi AMK)-opiskelijat tekevät myös opinnäytetöinään hankkeeseen ja väitöskirjaan liittyviä selvityksiä ja kartoituksia.

Kyselylomake lähetetään Väestörekisterikeskuksen poimimalle otokselle, joka käsittää 1000 Kaakkois-Suomessa asuvaa henkilöä, joiden äidinkieli on venäjä ja joiden perheessä asuu ainakin yksi alle 18-vuotias henkilö. Kyselyn vastaukset analysoidaan SPSS-ohjelmalla ja erityisen kiinnostuksen kohteena siinä ovat integraatioon/kotoutumiseen sekä vastavuoroisuuteen liittyvät kysymykset.

Haastattelu toteutetaan 40–50 perheiden kanssa työskentelevälle sosiaalialan ammattihenkilölle Kymenlaaksossa ja Etelä-Karjalassa. Haastattelun teemoja ovat monikulttuurisen perhetyön osaaminen, voimaantumisen ja vastavuoroisuus sekä työskentelyn kehittämisen tarpeet. Haastattelijoina toimivat KyAMK:n opiskelijat.

Väitöskirjan ensimmäisen osan kiinnostuksen kohteena on lasten ja nuorten oma käsitys hyvinvoinnistaan. Aineistonkeruumenetelminä käytetään alle 10-vuotiaiden venäläistaustaisten maahanmuuttajalasten kanssa sadutusta ja eläytymismenetelmän sovellusta sekä 10–18-vuotiaiden nuorten kanssa tarinoiden keruuta. Aineistoa kerää kolme sosionomiopiskelijaa. Väitöskirjan toisessa osassa ollaan kiinnostuneita perheiden hyvinvoinnista ammattilaisten havainnoimana. Aineiston keräävät havainnoimalla perheiden kanssa työskentelevät ammattilaiset. Kolmannessa osassa kiinnostuksen kohteena ovat perheiden vanhempien kokemukset hyvinvoinnista. Aineisto kerätään haastatteluin.

Hankkeeseen liittyvän tutkimuksen kaikissa vaiheissa aineiston keruu ja käsittely sekä säilytys tapahtuvat siten, että tutkimukseen osallistuvien henkilöiden yksityisyys ei vaarannu. Kaikilta tutkimukseen osallistujilta pyydetään kirjallinen (oma tai huoltajan) suostumus. Lasten vanhemmille tiedotetaan tutkimuksesta ja he voivat olla halutessaan läsnä sadutus-, eläytymismenetelmä- ja tarinankerrontatilanteissa. Tutkimukseen osallistuvilla on missä vaiheessa tahansa mahdollisuus ilmoittaa, ettei halua enää osallistua tutkimukseen. Tutkimukseen osallistumattomuus ei vaaranna henkilöiden palvelujen saamista eikä muuta kohtelua.

Tutkimusten tulokset julkaistaan hankejulkaisuissa suomen, englannin ja venäjän kielillä. Lisäksi väitöskirja julkaistaan englanninkielisenä Helsingin yliopiston E-thesis -verkkojulkaisusarjassa ja opiskelijoiden opin- näytetyöt suomenkielisinä ammattikorkeakoulujen www.theseus.fi -opinnäytetyösivustossa.

Lisätietoja tutkimuksesta antavat

tutkija Eveliina Heino

väitöskirjatutkija Minna Veistilä

Kutsu mukaan väitöskirjatutkimukseen venäläistaustaisten maahanmuuttajaperheiden hyvinvoinnista

Hyvä vastaanottaja,

teen Helsingin yliopistossa sosiaalityön väitöskirjatutkimusta *Well-being of Immigrant Families with Russian Background in Finland*. Tutkimus on osa Kaakkois-Suomessa ja Venäjällä toteutettavaa Empowerment of Families with Children -hanketta. Tutkimuksen tarkoituksena on oppia ymmärtämään paremmin venäläistaustaisten maahanmuuttajaperheiden hyvinvointia ja siihen vaikuttavia seikkoja. Hankkeen tarkoituksena on kehittää perheiden kanssa tehtävää työtä. Väitöskirjatutkimuksen ohjaajana toimii professori Maritta Törrönen.

Tutkimukseen kerätään kolmenlaista aineistoa: lasten ja nuorten käsityksiä hyvinvoinnistaan satujen ja tarinoiden muodossa, ammattilaisten käsityksiä perheiden hyvinvoinnista havainnoinnin muodossa sekä perheiden vanhempien käsityksiä hyvinvoinnista haastatteluina. Aineistoa keräävät Kymenlaakson ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijat opinnäytetöinä, perheiden kanssa työskentelevät ammattilaiset sekä väitöskirjatutkija.

Sadutuksessa ja eläytymismenetelmän sovelluksessa sosionomiopiskelijat Jutta Tiusanen ja Terhi Sappinen tapaavat lastanne 2 kertaa ja pyytävät heitä kertomaan satuja hyvinvointiin liittyen. Satujen keruu on luottamuksellista ja tapahtuu päiväkotiaikana päiväkodissa. Voitte halutessanne olla läsnä tapaamisissa.

Pyydän teitä osallistumaan seuraavaan tutkimuksen osaan:

- 1 Lasten satujen kerääminen

Liitteenä on suostumuslomake, jonka pyydän täyttämään ja palauttamaan henkilölle, jolta saitte tämän kirjeen. Liitteenä on lisäksi tutkimustiedote, jossa on yhteystietoni.

Annan mielelläni lisätietoja tutkimuksesta.

Lämmin kiitos avustanne ja osallistumisestanne tärkeään tutkimukseen!

Minna Veistilä

VTL, yliopettaja, väitöskirjatutkija

Suostumus: osallistuminen väitöskirjatutkimukseen

Suostun siihen, että lapseni osallistuu VTL Minna Veistilän väitöskirjatutkimukseen *Well-being of Immigrant Families with Russian Background in Finland*. Minulle on kerrottu tutkimusaineiston keruusta, käsittelystä ja julkaisusta riittävästi ja olen tutustunut Tutkimustiedotteeseen. Tiedän, että voin koska tahansa perua osallistumisemme tutkimukseen.

Väitöskirjan aineiston keruu, johon osallistun:

1 Lasten satujen kerääminen

Lapsen nimi

Paikka ja aika

Allekirjoitus ja nimen selvennys

PALAUTA TÄMÄ LOMAKE TÄYTETTYNÄ PÄIVÄKOTIIN MAHDOLLISIMMAN PIAN, KIITOS!

Информация по исследованию

Благополучие русскоязычных семей в Финляндии.

Русскоязычные иммигранты – это крупнейшая группа иммигрантов на территории Финляндии. Точных исследований о буднях русскоязычных иммигрантов сделано сравнительно мало, поэтому здесь очень важно узнать их собственное мнение о жизни в Финляндии и их впечатления.

В рамках проекта "Empowerment of Families with Children" в Юго-Восточной Финляндии начата деятельность по развитию семейной работы для русскоязычных переселенцев в апреле 2011 года. На протяжении действия проекта профессиональным работникам здравоохранения и социальной сферы обслуживания юго-восточного региона будет организовано обучение и предоставлена новая информация о практической деятельности и лучших трудовых навыках в этих сферах в Финляндии и России.

В рамках проекта будет осуществлён широкий опрос русскоязычных семейных иммигрантов, проведены интервью с социальными работниками, а также исследования на тему детского и семейного благополучия, которые будут основой для докторской диссертации. Кроме того в составе действия проекта будут проводиться исследования результатов интервью около 10 русскоязычных матерей связанные с защитой детства. Цель исследования – узнать их мнение по поводу социального обслуживания о влиянии действующих методов работы по защите детства, о потребностях и ресурсах семей в этой части.

Научным руководителем данного проекта является профессор кафедры социальных наук Хельсинкского университета Маритта Тёррönen.

Штатным исследователем в проекте является Эвелиина Хейно. Старший преподаватель высшей профессиональной школы Кюменлааксо Минна Вейстиля на основе материалов проекта будет защищать докторскую диссертацию а также студенты высших учебных заведений социологи исследуют и собирают информацию для докторской диссертации и своих дипломных работ.

Отбор участников интервью произведён методом случайного поиска из системы по регистрации населения Финляндии (Väestörekisteri). В отборе принимали участие 1000 семей русскоязычных жителей городов Котка, Хамина, Коуволла, Иматра и Лаппеенранта, в которых есть как минимум один ребенок младше 18 лет. Ответы на вопросы будут проанализированы на СПСС-программе и особый интерес для исследования представляют вопросы интеграции и взаимности.

В интервью будут участвовать 40-50 профессиональных социальных работников Юго-Восточной Финляндии. Основные темы умение, расширение возможностей, взаимность при семейной работе в многокультурной среде и необходимость развития своего профессионального умения. Интервью проводят студенты высших учебных заведений.

В первой части докторской диссертации будут рассматриваться представления детей и подростков о своём благополучии. Отбор материалов у русскоязычных детей переселенцев в возрасте младше 10 лет и процесс вживания в общество подростков и молодёжи 10-18 лет на основе их жизненных рассказов. Материалы собирают три студентки-социолога. Во второй части докторской диссертации исследуется семейное благополучие на основании заметок профессиональных работников. Материалы собирают работники социальной сферы при работе с семьями. В третьей части в центре внимания мнение и опыт родителей в части благополучия семьи. Материалы собираются на основе интервью.

Вся информация, собранная и обработанная в процессе исследований будет рассматриваться конфиденциально и ответы единичных частных адресатов опознать невозможно.

У всех, участвующих в исследовании, просим письменное согласие на исследование. Родителей детей, участвующих в опросе информируем об исследовании и предоставляем возможность присутствия при опросах. У всех участников исследования есть возможность отказаться от участия в исследовании в любое время без каких-либо негативных последствий в дальнейшем в части получения услуг или другого обращения.

Результаты исследований будут опубликованы в итоговом рапорте по проекту и в научных статьях на финском, английском и русском языках. Докторская диссертация будет опубликована на английском языке в серии электронных публикаций E-thesis Хельсинского университета и дипломные работы студентов высших учебных заведений на финском языке на страницах E-thesis высших учебных заведений.

Дополнительную информацию по исследованиям можно получить у
исследователя Эвелиины Хейно
кандидата-исследователя Минна Вейстиля

Приглашение для участия в исследовании благополучия русских семей

Уважаемые родители!

Я пишу диссертацию в Хельсинском университете на тему “Well-being of Immigrant Families with Russian Background in Finland”. Моё исследование - часть проекта “Empowerment of Families with Children”, который проводится в России и в Юго-Восточной Финляндии. Цель исследования: научиться лучше понимать благополучие семей и обстоятельства, которые влияют на благополучие русско-язычных семей. Цель проекта: развивать работу с семьёй. Руководитель диссертации профессор Маритта Тöррöнен.

Для исследования собирается материал по трем направлениям: впечатление детей и подростков о своём благополучии в форме сказок и историй, представление специалистов о благополучии семей в форме наблюдения и представление родителей семей о своём благополучии в форме интервью. Материал собирают социологи института Куменлааксо для своих дипломных работ, специалисты, которые работают с семьями, и аспирант.

Для изучения студенты (Ютта Тиусанен и Терхи Саппинен) встретятся с вашим ребенком 2 раза. И во время встречи попросят их рассказать сказки на тему их благополучия. Прослушивание сказок будет проходить в детском саду во время рабочего дня. При желании можете участвовать при встречах. Конфиденциальность исследования не нарушается.

Просим Вас поучаствовать в следующей части проекта:

1. Собираение сказок детей

В приложении анкета-соглашение, которую просим Вас заполнить и вернуть лицу, от которого Вы получили это письмо. В приложении также информация по исследованию и мои данные.

Я с удовольствием дам дополнительную информацию.

Большое спасибо Вам за вашу помощь и участие в важном проекте.

Минна Вейстиля

Кандидат-исследователь

Согласие на участие в исследовании для диссертации

Я согласна/согласен с тем, что мой ребенок будет участвовать в диссертации Минна Вейстиля на тему ” *Well-being of Immigrant Families with Russian Background in Finland*”.

Меня достаточно ознакомили с методами и данными исследования. Я знаю, что в любой момент могу отменить наше участие в исследовании.

Сбор материала для диссертации, в котором я участвую:

1. Собираение сказок детей

имя ребенка

Место и время

Подпись

Верните заполненную анкету, пожалуйста, как можно быстрее в детский садик.

Спасибо!

LASTEN TARINAT

LAPSI 1 SADUTUS

Olipa kerran vaari ja mummo. Vaari sanoi mummille: teepäs minulle lettuja. Niin mummi teki, yhden letun. Ja sitten vaari sanoi: teepäs lisää. Niin se teki lisää. Se pisti ne letut sinne ikkunalle, että ne pikkasen jäähtyisivät. Sitten, yksi lettu niistä meni, hypähti ikkunalaudalta ja meni kävelemään metsään. Sitten sen vastaan tulikin jänis. Sanoi: hei lettu lettu, minä syön sinut. Lettu sano: älä syö minua. Päästä vain minut. Sitten teen mitä tahdot. Ja niin se teki. Jänö päästi sen, ja sitten sanoi: Hae minulle kak...kym jotain...kolme porkkanaa. Niin lettu tekikin. Se haki kolme porkkanaa ja sitten se meni, meni, meni ja sitten tulikin karhu vastaan. Lettu sanoi: Älä syö minua, sanon sinulle heti, mutta karhu sanoi: Sitten minä syönkin sinut. En pidä lupauksia. Ja niin se sanoi: Teen mitä sinä tahdot. Vain yksi juttu ja niin se tekikin. Karhu sanoi: Tuopas minulle kymmenen koiraa. Niin lettu tekikin. Ja sitten tulikin susi vastaan. Se sanoi: Minä syön sinut ja lettu sanoi sille: Älä syö minua, teen mitä tahdot. Ja niin se tekikin. Susi sanoi: Tuopas minulle kymmenen isoa lihapalaa ja niin se tekikin. Ja sitten susi päästi sen ja sitten tuli kettukin vastaan. Ja sanoi: Minä syön sinut. Ja sitten lettu sanoi: Älä syö minua. Ja niin kettu tekikin. Sitten lettu sanoi: Hei, minä teen mitä tahdot ja sitten se sanoi: Tuopas minulle kolme lihanpalaa, siis kalanpalaa. Ja lihanpalaa. Ja niin se teki-kin. Toi ne, ja sitten kettu sanoi: Pistä ne minun suuhun ja niin se pisti. Mutta sitten kettu tekikin niin, että naps ja nappasi letun. Loppu.

LAPSI 1 ELÄYTYMISMENTELMÄ

”Olipa kerran pikkukoira nimeltä Sasha. Se tunsu itsensä onnelliseksi. Kerro tarina siitä, miksi Sasha-koira oli onnellinen.”

No varmaan ku sillä oli luu ja oma koppi, missä se voisi nukkua. Ja siellä oli hyvä olla. Siellä oli matot joka paikassa. Ja vieläkin siellä oli yksi juttu mistä se tykkäsi eniten. Sen paras lelu. Se oli semmonen kyllä. Ja sillä oli vielä pikku juttu, mutta oli surullista kun sillä ei ollut kavereita. Mutta sitten se kuuli yhden jutun, että tuli uusi koira. Ja sittenkin se meni sen luokse ja sanoi: Ollaanko kavereita? Ja sitten se sanoi: Ollaan. Ja niin he rakastuivat. Sen toisen, se toinen koira oli tosi kiltti ja semmonen. Ja niin he leikkivät. Sen pituinen se.

LAPSI 2 SADUTUS

Seksi-Seppo. Ismo Laitela. Mustamies. En sit sano muuta.

LAPSI 2 ELÄYTYMISMENETELMÄ

”Olipa kerran pikkukoira nimeltä Sasha. Se tunsu itsensä onnelliseksi. Kerro tarina siitä, miksi Sasha-koira oli onnellinen.”

En halua. En halua piirtää, en tykkää. En halua kertoa ku ei oo pakko.

LAPSI 3 SADUTUS

Mä tykkään, en tiää, en tiää. Mä tykkään kirjasta. Sitten mä tykkään mun pyörästä. Hello Kitty täällä on. En tiää. Hello Kitty housuissa minulla on raitahousut. Minä tippunu oon.

LAPSI 3 ELÄYTYMISMENETELMÄ

”Olipa kerran pikkukoira nimeltä Sasha. Se tunsu itsensä onnelliseksi. Kerro tarina siitä, miksi Sasha-koira oli onnellinen.”

En tiää. Pieni vauva Maria oli. Sen äiti teki ruokaa. Äiti lukee mulle kirjaa. Me leivotaan. Minä oon tippunu tuolista kotona. Tähän polveen on sattunut, itketti. Lohdutti äiti minua.

Piirtämisen jälkeen:

Tää on kala. Kala on uimassa. Tää on pieni kala. Se on nukkumassa. Kala syö kengät.

LAPSI 4 SADUTUS

Piirtämisen jälkeen:

Olipa kerran siili. Se oli menossa omaan pesään. Tyttö näki siilin ja se otti, vei omaan kotiin. Sit se tyttö joka päivä siilin kaa meni pihalle leikkii. Ne laskee aina liukumäen. Satu loppui.

LAPSI 4 ELÄYTYMISMENETELMÄ

”Olipa kerran pikkukoira nimeltä Sasha. Se tunsu itsensä onnelliseksi. Kerro tarina siitä, miksi Sasha-koira oli onnellinen.”

Sillä on hyvä mieli, ku se ulkoilee ja leikkii. Sillä on ehkä kavereita. Ne on koiria. Ne on yhdessä iloisia, koska ne tykkää juosta kaikki yhdessä. Ne vaan juoksee ja leikkii koirien hippaa. Se on tavalista hippaa. Ne ei tee mitään muuta. Valmis.

LAPSI 5 SADUTUS

Pappa hakee mut hoidosta, me mennää mummolaa. Me leikitään mummolassa, pelataan pelejä ja leikitään leluilla. Pihalla voi mummolassa kastella kukkia ja auttaa mummoa ja pappaa. Voi keinua ja pelata koripalloa. Papan kanssa on kiva painia. Sisällä voi myös katsoa Junioria. Sit mä myös autan mummoa kukkien kastelussa, pöydän kattamisessa ja ruuanteossa. Me leivotaan yhdessä. Leipää, rieskaa... Mie lisään joskus aineet. Nyt en enempää keksi.

LAPSI 5 ELÄYTYMISMENETELMÄ

”Olipa kerran pikkukoira nimeltä Sasha. Se tunsu itsensä onnelliseksi. Kerro tarina siitä, miksi Sasha-koira oli onnellinen.”

Koska se tykkää leikkiä. Jos sille heittää kepin, se osaa hakee sen. Se kaivaa semmosia pieniä kuoppia hiekkaan. Se tykkää luusta. Sen kanssa voi käydä lenkillä.

LAPSI 6 SADUTUS

Olipa kerran kettu, jolla oli kettulapsi, joka tykkäsi olla paljon ulkona. Ja eräänä päivänä ketulta syntyi toinen kettu ja he tykkäsivät leikkiä yhdessä ulkona. Ja kun ne kasvoivat niille syntyivät uudet kaksi kettua, jotka sitten tykkäsivät olla sisällä ja niinpä he olivat sisällä. Ja isommat ketut olivat ulkona. Siinä oli se satu.

LAPSI 6 ELÄYTYMISMENETELMÄ

”Olipa kerran pikkukoira nimeltä Sasha. Se tunsu itsensä onnelliseksi. Kerro tarina siitä, miksi Sasha-koira oli onnellinen.”

Koska hän sai leikkiä ulkona ystäviensä kanssa. Ja leikkiä pallolla heidän kanssa ulkona. Seuraavaksi he tykkäsivät leikkiä myös sisällä ja tulivat joskus myös ulos leikkimään. Sitten se loppu.